

DİJİTAL GÖÇEBELİK İÇİN VİZE VE TEŞVİK POLİTİKALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ*

EVALUATION OF VISA AND INCENTIVE POLICIES FOR DIGITAL NOMADISM

Dr. Öğr. Üyesi Esra KESKİN¹

Arş. Gör. Emine BAYDAN²

ÖZ

Bilişim teknolojilerindeki gelişme ve küreselleşme süreçlerinin etkisi ile birlikte geleneksel çalışma modelleri yerini uzaktan çalışma modellerine bırakmaya başlamıştır. Bu bağlamda yeni çalışma modeli olarak ortaya çıkan “dijital göçebelik” ile küresel işgücü hareketliliği yeni bir boyut kazanmıştır. Dijital göçebeler coğrafi bağımsızlıkları sayesinde farklı ülkelerde çalışma imkanına sahip bireylerden oluşmaktadır. Bu durum, ülkeler açısından ekonomik ve kültürel avantajlar sağlarken, küresel ölçekte yüksek gelirli dijital göçebeleri çekebilmek amacı ile özel vize programları, vergi teşviki ve sosyal entegrasyon politikaları gibi politika teşvikleri geliştirilmesine neden olmaktadır. Bu çalışma dijital göçebelere yönelik küresel ölçekte uygulanan vize ve teşvik politikalarını analiz ederek, Türkiye’nin dijital göçebe pazarında etkinliğini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, dijital göçebeler tarafından en çok tercih edilen ülke örnekleri üzerinden karşılaştırmalı analiz yöntemi kullanılarak dijital göçebe politikaları incelenmiş ve Türkiye’nin bu kapsamdaki konumu analiz edilmiştir. Bulgular, Türkiye’nin düşük maliyetli yaşam koşulları ve stratejik konumu açısından avantajlı olduğunu, ancak yüksek vergi oranları ve yetersiz internet altyapısı gibi düzenlemelerde eksiklikler nedeni ile rekabet gücünün sınırlı kaldığını göstermektedir. Türkiye’nin bu pazarda rekabet edebilmesi için altyapı yatırımları ve vergi teşvikleri gibi alanlarda düzenleme yapılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Küresel Hareketlilik, Dijital Göçebe Vizesi, Uzaktan Çalışma, Vize Politikaları.

JEL Sınıflandırma Kodları: F22, F63, J61, O33.

ABSTRACT

With the development of information technologies and the impact of globalisation processes, traditional working models have started to be replaced by remote working models. In this context, global labour mobility has gained a new dimension with ‘digital nomadism’, which emerged as a new working model. Digital nomads consist of individuals who have the opportunity to work in different countries thanks to their geographical independence. While this situation provides economic and cultural advantages for countries, it leads to the development of policy incentives such as special visa programmes, tax incentives and social integration policies to attract high-income digital nomads on a global scale. The study evaluates Türkiye’s effectiveness in the digital nomad market by analysing the global visa and incentive policies for digital nomads. In the study, digital nomad policies are analysed using the comparative analysis method through the examples of the most preferred countries by digital nomads and Türkiye’s position in this context. The findings show that Türkiye is advantageous in terms of low-cost living conditions and strategic location, but its competitiveness remains limited due to regulation deficiencies, such as high tax rates and inadequate internet infrastructure. For Türkiye to compete in this market, regulations such as infrastructure investments and tax incentives are required.

Keywords: Global Mobility, Digital Nomad Visa, Remote Working, Visa Policies.

JEL Classification Codes: F22, F63, J61, O33.

* Bu çalışma için Ankara Üniversitesi Etik Kurulundan 05/17 sayılı ve 20.09.2024 tarihli etik kurul onayı alınmıştır.

¹ Ankara Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Gayrimenkul Geliştirme ve Yönetimi Bölümü, Türkiye, esrakeskin@ankara.edu.tr

² Ankara Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Gayrimenkul Geliştirme ve Yönetimi Bölümü, Türkiye, ebaydan@ankara.edu.tr

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET

Amaç ve Kapsam:

Bu çalışma, dijital göçbeleri çekmek amacıyla ülkeler tarafından geliştirilen politika ve düzenlemeleri analiz etmeyi amaçlamakta; Türkiye'nin mevcut dijital göçebe politikalarının yeterliliğini ve rekabetçiliğini değerlendirmeye odaklanmaktadır. Hızlı küreselleşme ve teknolojik ilerlemelerle şekillenen bir çağda, dijital göçebe yaşam tarzı, ev sahibi ülkelere ekonomik, kültürel ve sosyal fırsatlar sunan önemli bir olgu olarak ortaya çıkmıştır. Estonya, Portekiz ve İspanya gibi bazı ülkeler dijital göçbeleri çekmek için kapsamlı vize programları, vergi teşvikleri ve entegrasyon politikaları uygularken, Türkiye'nin politikaları sınırlı kalmakta ve daha fazla geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Araştırma; vize düzenlemeleri, teknolojik altyapı, vergi politikaları, sağlık hizmetlerine erişim ve sosyal entegrasyon mekanizmaları gibi temel boyutlara odaklanmaktadır. Türkiye'nin yaklaşımının güçlü ve zayıf yönlerini belirleyerek çalışma, Türkiye'nin bir dijital göçebe destinasyonu olarak cazibesini artırmaya ve politikalarını başarılı uluslararası modellerle uyumlu hâle getirmeye yönelik somut öneriler geliştirilmiştir. Bu bağlamda çalışma, dijital göçbelik politikalarına ilişkin akademik tartışmalara katkı sağlamakta ve Türkiye'yi küresel dijital göçebe ekosisteminde rekabetçi bir merkez olarak konumlandırmayı amaçlayan politika yapıcılar için uygulanabilir çıkarımlar sunmaktadır.

Yöntem:

Bu çalışma, dijital göçbelik politikalarını küresel ölçekte ve Türkiye özelinde değerlendirmek amacıyla karşılaştırmalı politika analizi yöntemini benimsemektedir. Akademik literatür, uluslararası raporlar, vize politikaları ve Türkiye'nin ilgili mevzuatı kullanılarak doküman analizi yapılmıştır. Öncelikle dijital göçbelik kavramının kuramsal temelleri ele alınmış, ardından vize prosedürleri, gelir kriterleri ve teşvikler karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Türkiye'nin politikaları, güçlü yönler ile mevcut boşlukların belirlenmesi amacıyla küresel en iyi uygulamalarla karşılaştırılmıştır. Birincil veriler resmî belgeler ve uluslararası raporlardan, ikincil veriler ise akademik çalışmalardan oluşmaktadır. Ayrıca, dijital göçbeliğe yönelik tutumları değerlendirmek amacıyla amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak kamu ve özel sektörden 189 katılımcıyla destekleyici bir çevrim içi anket gerçekleştirilmiştir. Veriler Kasım-Aralık 2024 döneminde toplanmış olup, çalışma Ankara Üniversitesi Etik Kurulu onayı (Karar No: 05/17, 20.09.2024) alınarak yürütülmüştür. Anket verilerinin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın odağı politika düzeyindeki analiz olmakla birlikte, anket bulguları destekleyici çıkarımlar sunmaktadır.

Bulgular:

Türkiye, Dijital Göçebe Endeksi'nde 44. sırada yer almakta; ancak düşük yaşam maliyetleri, turistik çekiciliği ve dijital göçbeler için uygulanan altı aylık vergi muafiyeti sayesinde potansiyel göstermektedir. Kültürel, doğal ve tarihi zenginliği de bu çekiciliği daha da artırmaktadır. Bununla birlikte, zayıf internet altyapısı, yüksek vergi oranları (%15-40) ve özel sağlık sigortası gerekliliği gibi sorunlar, Karadağ, Brezilya ve İspanya gibi ülkelerle karşılaştırıldığında Türkiye'nin rekabet gücünü olumsuz etkilemektedir. Türkiye'de çalışan 189 kişiyle yapılan bir anket, katılımcıların %71'inin dijital göçebe olma konusunda istekli olduğunu, %29'unun ise "vize ve hukuki sorunları" temel engel olarak gördüğünü ortaya koymuştur. Ayrıca katılımcıların %58,7'si işverenlerinden vize ve hukuki destek beklediklerini belirtmiş olup, bu durum süreçlerin sadeleştirilmesi ve kurumsal iş birliğine duyulan ihtiyacı ortaya koymaktadır. Bu bulgular, Türkiye'nin dijital göçbeliğe ilişkin hukuki ve bürokratik çerçevesinin hâlen yeterince gelişmemiş olduğunu göstermektedir. Türkiye'nin stratejik konumu, çeşitli coğrafi yapısı ve uygun yaşam maliyetleri onu cazip bir destinasyon hâline getirmektedir. Kentsel alanlarda yüksek hızlı internet yaygın olarak mevcut olup, İstanbul, İzmir ve Antalya gibi şehirler ortak çalışma alanları ve kültürel imkânlar sunmaktadır. Ancak kırsal bölgelerde bağlantı sorunları yaşanmakta; döviz kuru dalgalanmaları, bürokratik karmaşıklıklar ve dil engelleri gibi zorluklar varlığını sürdürmektedir. Dönemsel ekonomik ve siyasi istikrarsızlıklar da uzun vadeli planlamayı daha da zorlaştırmaktadır. Türkiye'nin çekiciliğini artırabilmesi için internet altyapısını geliştirmesi, ortak çalışma alanlarını genişletmesi ve dijital göçebe vize programını iyileştirmesi gerekmektedir. Vize süreçlerinin sadeleştirilmesi, vize sürelerinin uzatılması ve vergi teşviklerinin sunulması temel unsurlar arasındadır. Devlet destekli konut olanakları, çok dilli hizmetler ve sağlık hizmetlerine erişimin iyileştirilmesi Türkiye'nin konumunu güçlendirecektir. Estonya'nın "e-Residency" programı ve Portekiz'in girişimcilik ekosistemi gibi küresel en iyi uygulamalardan yararlanarak Türkiye, yerel ekonomik büyümeyi desteklerken dijital göçbeleri çekmeye yönelik politikalar geliştirebilir.

Sonuç ve Tartışma:

Bu çalışma, dijital göçbeliği Türkiye'nin politikalarına ve küresel vize çerçevelerine odaklanarak değerlendirmektedir. Teknoloji ve küreselleşme tarafından beslenen dijital göçbelik, ekonomik ve kültürel fırsatlar sunmakta; ancak buna uygun olarak tasarlanmış vize çözümlerini gerektirmektedir. Türkiye'nin coğrafi ve maliyet avantajları, zayıf internet altyapısı, yüksek vergiler ve sınırlı sağlık hizmetlerine erişim gibi unsurlar tarafından dengelenmektedir. Küresel en iyi uygulamalar, İspanya ve Portekiz gibi ülkeler tarafından örneklediği üzere, yüksek hızlı internet, vergi teşvikleri ve erişilebilir sağlık hizmetleri gibi temel kriterleri öne çıkarmaktadır. Rekabet gücünü artırmak için Türkiye'nin internet altyapısını iyileştirmesi, ortak çalışma alanlarını genişletmesi ve dijital göçebe vize programını sadeleştirilmesi gerekmektedir. Vergi indirimleri gibi ekonomik teşvikler ile çok dilli hizmetler ve ağ kurma olanaklarını içeren sosyal entegrasyon çabaları gereklidir. Sağlık hizmetlerine erişimin güçlendirilmesi ve Türkiye'nin uluslararası kampanyalar yoluyla "dijital göçebe dostu" bir destinasyon olarak tanıtılması da kritik öneme sahiptir. Türkiye potansiyele sahip olmakla birlikte, dijital göçbeleri etkili bir şekilde çekebilmek için politika iyileştirmelerine ihtiyaç duymaktadır.

EXTENDED SUMMARY

Purpose and Scope:

The study aims to analyse the policies and regulations developed by countries to attract digital nomads, focusing on assessing the adequacy and competitiveness of Türkiye's current digital nomad policies. In an era marked by rapid globalisation and technological advancement, the digital nomad lifestyle has emerged as a significant phenomenon, offering host countries economic, cultural, and social opportunities. While several countries - such as Estonia, Portugal, and Spain - have implemented comprehensive visa schemes, tax incentives, and integration policies to attract digital nomads, Türkiye's policies remain limited and need further development. The research focuses on key dimensions such as visa regulations, technological infrastructure, tax policies, healthcare access, and social integration mechanisms. By identifying the strengths and weaknesses of Türkiye's approach, the study offers concrete recommendations to enhance Türkiye's attractiveness as a digital nomad destination and to align its policies with successful international models. In this context, it contributes to academic discussions on digital nomadism policies and provides actionable insights for policymakers aiming to position Türkiye as a competitive hub in the global digital nomad landscape.

Design/methodology/approach:

The study adopts a comparative policy analysis to evaluate digital nomadism policies globally and in Türkiye. Document analysis is conducted using academic literature, international reports, visa policies, and Türkiye's regulations. Theoretical foundations of digital nomadism are discussed, followed by a comparative review of visa procedures, income criteria, and incentives. Türkiye's policies are benchmarked against global best practices to identify strengths and gaps. Primary data include official documents and international reports; secondary data comprise academic studies. Additionally, a supporting online survey with 189 public and private sector participants is conducted via purposive sampling to assess attitudes toward digital nomadism. Data are collected in November - December 2024, with ethical approval from Ankara University (Decision No: 05/17, 20.09.2024). Descriptive analysis is used for survey data. The focus remains on policy-level analysis, with survey results providing supporting insights.

Findings:

Türkiye ranks 44th in the Digital Nomad Index but shows potential due to its low cost of living, tourism appeal, and six-month tax exemption for digital nomads. Türkiye's cultural, natural, and historical richness further enhances its attractiveness. However, challenges such as weak internet infrastructure, high tax rates (15-40%), and the need for private health insurance hinder its competitiveness compared to countries like Montenegro, Brazil, and Spain. A survey of 189 employees in Türkiye reveals that 71% are interested in becoming digital nomads, while 29% cites "visa and legal issues" as the main barrier. Additionally, 58.7% expects employers to provide visa and legal support, highlighting the need for streamlined processes and institutional collaboration. These findings indicate that Türkiye's legal and bureaucratic framework for digital nomadism remains underdeveloped. Türkiye's strategic location, diverse geography, and affordable living costs make it an appealing destination. High-speed internet is widely available in urban areas, and cities like İstanbul, İzmir, and Antalya offer co-working spaces and cultural amenities. However, rural areas face connectivity issues, and challenges like exchange rate volatility, bureaucratic complexities, and language barriers persist. Periodic economic and political instability further complicates long-term planning. To enhance its appeal, Türkiye must improve its internet infrastructure, expand co-working spaces, and refine its digital nomad visa program. Simplifying visa processes, extending visa durations, and offering tax incentives are essential. State-supported housing, multilingual services, and improved healthcare access would strengthen its position. Drawing on global best practices, such as Estonia's "e-Residency" program and Portugal's entrepreneurial ecosystem, Türkiye can develop policies to attract digital nomads while fostering local economic growth.

Conclusion and Discussion:

The study evaluates digital nomadism, focusing on Türkiye's policies and global visa frameworks. Digital nomadism, fueled by technology and globalization, offers economic and cultural opportunities but requires tailored visa solutions. Türkiye's geographic and cost advantages are offset by weak internet infrastructure, high taxes, and limited healthcare access. Global best practices highlight key criteria such as high-speed internet, tax incentives, and accessible healthcare, exemplified by countries like Spain and Portugal. To enhance competitiveness, Türkiye must improve internet infrastructure, expand co-working spaces, and streamline its digital nomad visa program. Economic incentives, such as tax reductions, and social integration efforts, including multilingual services and networking opportunities, are essential. Strengthening healthcare access and promoting Türkiye as a "digital nomad-friendly" destination through international campaigns are also critical. While Türkiye has potential, policy improvements are necessary to attract digital nomads effectively.

1. GİRİŞ

Küreselleşme ve dijital teknolojilerin hızla gelişmesiyle birlikte, çalışma hayatında köklü değişimler meydana gelmiş ve uzaktan çalışma modeli yaygınlaşmıştır. Bu dönüşüm, coğrafi bağımsızlıkla çalışabilen bireylerin sayısında artışa yol açarak, “dijital göçebelik” kavramının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Dijital göçebeler, farklı ülkelerde seyahat ederken internet erişimi sayesinde işlerini sürdürebilen profesyonellerdir (Mancinelli, 2020). Bu yaşam tarzı, bireylere özgürlük sunarken, ülkeler açısından da ekonomik ve kültürel fırsatlar yaratmaktadır. Özellikle, turizm gelirlerini artırmak, nitelikli iş gücünü çekmek ve inovasyonu teşvik etmek isteyen ülkeler, dijital göçebeler için çeşitli teşvik ve düzenlemeler geliştirmektedir (Gupta vd., 2024). Dijital göçebeliliğin birçok ülke tarafından özel vize rejimleri, vergi indirimleri ve sosyal uyum politikaları ile teşvik edilmesinin temelinde; bu grubun yüksek gelirli, eğitilmiş ve teknolojik altyapıya hâkim bireylerden oluşması yatmaktadır. Bu bireyler, bulundukları ülkenin yerel ekonomisine döviz girdisi sağlamalarının yanı sıra, hizmet, konaklama, ulaşım ve teknoloji sektörlerinde harcama yaparak istihdam yaratıcı etki de oluşturmaktadırlar. Ayrıca, dijital göçebelerin yoğunlaştığı bölgelerde co-working alanlarının ve dijital altyapının gelişmesi, yerel girişimcilik ekosistemini de desteklemektedir. Ulusal iş gücü piyasası açısından ise, bu bireylerin yerel iş gücüyle doğrudan rekabet etmeden katkı sunmaları, beyin göçünü tersine çevirebilecek bir potansiyel yaratmaktadır. Literatürde bu durum, “nitelikli dijital göçebelerin ülkeye çekilmesi yoluyla yaratılan yenilikçi sermaye birikimi” olarak değerlendirilmektedir (Hannonen, 2020; Gupta vd., 2024). Dolayısıyla dijital göçebelik, yalnızca bireysel tercihlerin değil, stratejik ekonomik kazanımların da konusu haline gelmiş olup; bu yönüyle ulusal kalkınma stratejileriyle doğrudan ilişkili bir politika alanı olarak şekillenmektedir.

Son yıllarda birçok ülke, dijital göçebeleri çekebilmek için özel vize programları, vergi teşvikleri ve sosyal entegrasyon politikaları uygulamaya başlamıştır (Graham vd., 2017). Estonya, Portekiz ve İspanya gibi ülkeler, dijital göçebeler için uzun süreli vize programları sunarken, Gürcistan ve Hırvatistan gibi ülkeler, vergi avantajları ve düşük yaşam maliyetleriyle öne çıkmaktadır (Shengenvisainfo, 2020; Chevtava ve Denizci-Guillet, 2021; Cook, 2020). Bu ülkeler, dijital göçebelere yönelik politikalarını genişleterek küresel rekabet avantajı sağlamayı hedeflemektedir. Ancak, teşviklerin başarısı yalnızca yasal düzenlemelerle sınırlı kalmamakta, aynı zamanda teknolojik altyapı, yaşam kalitesi ve kültürel entegrasyon gibi unsurlar da belirleyici olmaktadır.

Türkiye, stratejik konumu, çeşitli doğal ve kültürel zenginlikleri, uygun maliyetli yaşam koşulları ve gelişen teknoloji altyapısıyla dijital göçebeler için cazip bir destinasyon olma potansiyeline sahiptir. Ancak, dijital göçebeleri teşvik edici politika ve uygulamaların kapsamı henüz tam anlamıyla gelişmemiştir. Türkiye’de son dönemde dijital göçebeler için belirli vize düzenlemeleri ve çalışma imkânları sunulmuş olsa da bu alandaki uygulamalar henüz dünya genelinde rekabetçi bir seviyeye ulaşmamıştır. Özellikle, vergi düzenlemeleri, sosyal güvenlik mekanizmaları ve uzun vadeli ikamet süreçlerinin iyileştirilmesi, Türkiye’nin bu alandaki çekiciliğini artıracaktır.

Çalışma ile dijital göçebelik için ülkelerin geliştirdiği vize uygulamaları ile dijital göçebelere yönelik geliştirilen düzenleme ve politikalar incelenmektedir. Araştırma, işgücü hareketliliği, dijital ekonomi ve kamu politikalarının kesişiminde yer almakta olup, disiplinler arası bir yaklaşımla yürütülmüştür. Özellikle kamu yönetimi, ekonomi politikası ve iş gücü planlaması disiplinleriyle ilişkilidir. Dijital göçebelik, yalnızca bireysel bir yaşam tercihi değil, aynı zamanda bilgi teknolojilerinin yaygınlaşması ile birlikte ortaya çıkan yeni bir ekonomik aktör olarak ulusal ekonomiler açısından stratejik bir öneme sahiptir. Dijital göçebelerin yüksek gelir gruplarından olması, yerel hizmet sektörlerini canlandırması ve ülkelerin inovasyon potansiyeline katkı sağlaması, bu kavramın yalnızca sosyolojik değil, aynı zamanda ekonomik ve kalkınma politikaları açısından da analiz edilmesini gerekli kılmaktadır.

Dijital göçebelerin yerel ekonomiler üzerindeki etkileri, yalnızca sosyo-kültürel dinamiklerle sınırlı kalmaz, aynı zamanda ekonomik büyüme, yenilikçilik ve iş gücü dönüşümünü de tetikler. Örneğin, dijital göçebeler, bulundukları ülkenin dijital altyapısını ve hizmet sektörünü güçlendiren nitelikli iş gücü gruplarıdır. Türkiye’nin dijital göçebe pazarındaki konumunu değerlendirmek, yalnızca bireysel düzeyde değil, aynı zamanda makroekonomik ölçekte iş gücü dönüşümüne, sermaye hareketlerine ve istihdam stratejilerine de ışık tutmaktadır. Bu süreç dijital göçebeliliğin Türkiye ekonomisine sağlayacağı potansiyel katkıların somut bir şekilde anlaşılmasına imkân sağlamaktadır.

Türkiye’nin dijital göçebe politikalarının mevcut durumunu analiz ederek küresel iyi örnek uygulamaları ile karşılaştırarak yeterliliğinin tartışılması amaçlanmaktadır. İş dünyasının sınırlarının kalktığı bir süreçte ortaya çıkan

dijital göçebelik, küresel pazarın giderek büyüyen bir parçası haline gelmiştir. Dolayısıyla, yeni yaşam tarzı olarak da tanımlanan dijital göçebelik, ülkeler tarafından yeni düzenlemelere ve politikalara konu edilmektedir. Araştırma kapsamında, Türkiye'nin dijital göçebelik politikalarının mevcut durumu ve yeterliliği konusuna odaklanılmış olup küresel uygulamalar ile karşılaştırmalı analizler yapılarak Türkiye'nin ilerleyen süreçte dijital göçebelik pazarında nasıl bir yol izlemesi gerektiğine ve rekabetçi bir dijital göçebe destinasyonu haline gelebilmesi için geliştirilebilecek strateji ve önerilere yer verilmektedir. Bu doğrultuda, aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

S₁: Türkiye'nin mevcut politikaları, dijital göçbeliği teşvik etmek için yeterli midir?

S₂: Dijital göçbeler için oluşturulan vize politikaları ve teşvik mekanizmaları hangi kriterlere dayanmaktadır?

S₃: Küresel iyi uygulamalar Türkiye bağlamına nasıl adapte edilebilir?

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Artan çalışan talepleri üzerine birçok şirket, günümüzde daha yüksek iş memnuniyeti sağlamak, performansı artırmak, yeterli donanıma sahip çalışanları çekebilmek ve genel giderleri azaltmak için uzaktan çalışma olanağı sunmaktadır (Demaj vd., 2021, s. 233). Dijital göçebelik kavramı, ilk kez Makimoto ve Manners (1997) tarafından ortaya atılmış ve bireylerin bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla mekândan bağımsız çalışarak dünyanın farklı bölgelerinde yaşama imkânı vurgulanmıştır. Bu öncü çalışma, küresel hareketlilik ve teknolojik dönüşümün iş yaşamı üzerindeki etkilerine dikkat çekerken, sonraki literatürde dijital göçebelik olgusu, daha geniş bir kuramsal çerçevede ele alınmıştır. Bauman'ın (2000) "akışkan modernlik" yaklaşımı, bireylerin sabit mekânlardan kopuşunu ve süregelen hareketliliğini anlamada önemli bir kuramsal temel sunarken; Urry'nin (2006) geliştirdiği "mobilité paradigması", dijital göçbeliği çağdaş hareketlilik biçimlerinden biri olarak konumlandırmıştır. Castells (2007) ise ağ toplumunun yükselişi bağlamında, işin mekânsızlaşması ve bireylerin dijital ağlar aracılığıyla küresel ölçekte faaliyet gösterebilmesini değerlendirmiştir. Bu kuramsal arka plana ek olarak, Cohen, Duncan ve Thulemark (2015) yaşam tarzı mobiliteleri kavramıyla dijital göçbeliği, seyahat, boş zaman ve göç pratiklerinin kesişiminde yer alan melez bir yaşam biçimi olarak tanımlamıştır. Hannonen (2020) ise dijital göçbeliğin kavramsal sınırlarını daha açık şekilde tartışarak, literatürdeki tanım çeşitliliğine dikkat çekmiştir. Bu çalışmalar, dijital göçbeliğin yalnızca teknolojik bir eğilim değil, aynı zamanda ekonomik, sosyolojik ve kültürel dönüşümlerle şekillenen çok katmanlı bir olgu olduğunu ortaya koymaktadır.

Thompson (2019), internet kullanımındaki artış ile birlikte boş zamanın artacağını ve klasik ofis ortamından uzaklaşacağını belirtmiş ve dijital göçbeleri genellikle web tasarımı, programlama veya çevrimiçi pazarlama gibi teknoloji alanlarında çalışan uzaktan çalışanlar olarak tanımlamıştır (Thompson, 2019, s. 27). Bazı yazarlar tarafından taşınabilir bilgi işlem teknolojilerinden ve yaygın internet erişiminden yararlanarak herhangi bir yerden uzaktan çalışabilen ve bu özgürlüğü dünyayı keşfetmek için kullanabilen bireyler şeklinde tanımlanırken (Mancinelli, 2020, s. 417), Akın (2021), çevrim içi bir ortamda çalışan, bulunduğu lokasyondan bağımsız ve yaşamdan keyif alma odaklı yaşayan genç profesyoneller olarak ifade etmiştir. Reichenberger (2018) benzer bir şekilde, iş, eğlence ve seyahat arasındaki sınırların belirsiz görüldüğü, konumdan bağımsız ve sıklıkla seyahate bağımlı bir yaşam tarzı sürerken yalnızca çevrimiçi bir ortamda çalışan genç profesyoneller olarak tasvir etmektedir.

Dijital göçbeler işi dayatılan bir zorunluluk olarak değil, bir boş zaman aktivitesi gibi içsel olarak motive edici ve tatmin edici olarak değerlendirmektedir (Reichenberger, 2018, s. 364) ve benzer düşünen insanlarla yaşam tarzına dayalı bağ kurma mekânı olarak ortak çalışma alanlarını tercih etmektedir (Chevtaeva ve Denizci Guillet, 2021, s. 1). Macrea (2016), dijital göçbeleri kozmopolit bir yaşam tarzına sahip olan Ubud, Endonezya veya Chiang Mai, Tayland gibi egzotik yerlere seyahat etmeyi seven kişiler şeklinde tanımlamaktadır. (MacRae, 2016: 20). Bangkok, Chiang Mai, Kuala Lumpur, İstanbul ve Ho Chi Minh City'nin düşük maliyetleri nedeniyle dijital göçbelerin dikkatini çekmektedir (Kocaman, 2021, s. 813).

Yalnızca seyahat, boş zaman ve göç nedeniyle yaşam tarzı hareketliliğinin gerçekleştiği yönünde bir genel algı olduğunun ancak zaman içerisinde hareketliliğin bir tercih olarak ön plana çıkabileceğinin vurgulanması (Cohen vd., 2013, s. 156), dijital göçbelik kavramının yerleşmesi açısından önemli görülmektedir. Boş zaman teorisi de (Stebbins, 2018, s. 47) dijital göçbelerin boş zamanlarını değerlendirmeleri açısından önemli bir veri sunmaktadır. Bu çerçevede dijital göçbelerin iş seçimlerinde daha çok görmek istedikleri ülkeler ve deneyimlemek istedikleri

hayat tarzları ön plana çıkarken beraberinde bazı riskleri de getirmektedir. Söz konusu risklerin başında iş güvencesinden yoksun olmak gelmektedir (Kalleberg, 2009: 15).

Uzaktan çalışma ile dijital göçebelik kavramları zaman zaman karıştırılmakla birlikte (Liu, 2020) uzaktan çalışanlar çalıştıkları yerleri aile ve iş imkanları gibi kriterlere göre seçerken dijital göçebeler eğlendikleri hobilerini sürdürülebildikleri yerleri seçmektedir. Bazı yazarlar dijital göçebeliği, uzaktan çalışmanın bir alt kümesi olarak kabul etmektedir (Aroles vd., 2020). Uzaktan çalışanlar ile dijital göçebeler arasındaki bir diğer fark ise dijital göçebelerde mülkiyet edinme isteğinin oldukça az olmasıdır. Bunun sonucunda daha çok ortak paylaşımlı alanları tercih etmektedirler. Bundan dolayı kalıcı ofis alanları yerine en çok ortak çalışma alanlarını veya kafeleri kullanılmaktadır (Akın, 2021, s. 43).

Dijital göçebeliğin herkes için eşit fırsatlar yaratması (Green vd. 2018), sunduğu iş seçeneklerinin çok geniş olması ve girişimcilğe imkân tanınması (Durward vd. 2016), zaman ve harcamalardan tasarruf (Messenger vd. 2017) gibi birçok avantaj sunması gibi olumlu görüşler olmakla birlikte literatürde bazı olumsuz yanları da tartışılmaktadır. Dijital çalışanların günün her saati ulaşılabilir olma zorunluluğu hissettikleri ve olmadıklarında suçluluk duydukları için kişisel yaşamlarının zarar gördüğüne ilişkin araştırmalar bulunmaktadır (Cook, 2020). Fiziksel açıdan sürekli bilgisayar başında oturmalarından kaynaklı boyun ve omuzlarda sorunlar ve sırt ağrıları ile karşılaştıkları ileri sürülmektedir (Jacobs ve Gussekloo, 2016). Diğer yandan dijital göçebelerin yaptıkları işlerin niteliği, iş sözleşmeleri, emeklilik planları ve sağlık hizmetleri açısından daha fazla risk aldıklarına ilişkin çalışmalar da bulunmaktadır (Kalleberg, 2009; Thompson, 2018). Zaman dilimlerine uyum sağlayabilmek için uyku saatlerinden ve kişisel zamandan ödün vermek (Kong vd., 2019), diğer çalışanlar ile bağ kurmanın güçleşmesi ve bu durum neticesinde şirkete olan bağlılığın azalması da (Aguinis ve Lawal, 2013) olası olumsuzluklar arasında sayılmaktadır. Ayrıca kırtasiye ürünleri gibi ürünlerden tasarruf sağlansa da çevrimiçi verilerin aktarımının yüksek miktarda enerji tüketmesi nedeniyle dijital göçebeliğin karbon ayak izini artırdığına ilişkin yorumlar da mevcuttur. (Baliga vd. 2009). Herhangi bir ülkede dijital göçebelerin resmi statüsünün henüz tanımlanmamış olması ve dijital göçebelerle ilgili devlet, vergi ve güvenlik sistemlerinin hem fırsatlar hem de tehditler sunması nedeniyle hükümet politikalarının da stratejik açıdan uyumlu hale getirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır (Stickel, 2020, s. 23).

Uluslararası literatür araştırmasında dijital göçebelerin turizm ile ilişkine dair çok sayıda araştırma olduğu dikkat çekmektedir (Arisoy, 2024; Arslan, 2024; Gede vd., 2021; Ji vd., 2024; Lacarcel, 2025; Vagena, 2021). Kavramsal açıdan tartışıldığı yayınlar (Cook, 2023; Hannonen, 2020) ile dijital göçebelerin tercihlerine ve beklentilerine ilişkin araştırmaların (Chevtaeva, 2021; Hensellek ve Puchala, 2021; Lacaercel vd., 2024) da literatürde önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Türkiye’de yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde ise (Akın, 2021; Bozdoğan ve Dağdelen, 2022; Deniz, 2019; Erkasap ve Varışlı, 2024; Günsan, 2024; Kocaman, 2022) çoğunun dijital göçebeliğin kavramsal tartışmasına yer verdiği görülmektedir. İnneci (2023), vergisel açıdan incelerken, Akgün (2024), Taşdelen (2023) ve İli (2023) Türkiye algısına ilişkin bir tartışma yapmaktadır. Ancak yapılan çalışmaların Türkiye’nin bu konudaki stratejisi üzerine çok fazla odaklanmadığı dikkat çekmektedir. Dijital göçebelik üzerine yapılan çalışmaların büyük bir bölümü, kavramsal tartışmalar, yaşam tarzı incelemeleri veya turizm sektörü ile ilişkili değerlendirmelere odaklanmaktadır. Oysa, dijital göçebeliğin politika boyutu, özellikle vize düzenlemeleri, vergi teşvikleri ve dijital altyapı gibi yapısal alanlara yönelik ulusal stratejilerin karşılaştırmalı analizi açısından henüz yeterince ele alınmamıştır. Bu bağlamda, çalışma Türkiye’nin dijital göçebelik alanındaki politika yaklaşımını küresel örneklerle kıyaslayarak değerlendiren ve dijital göçebe pazarında rekabet edebilmesi için öneriler sunan nadir çalışmalardan biridir. Literatürde sınırlı sayıda yer bulan bu tür karşılaştırmalı ve uygulamaya dönük analizler, yalnızca akademik tartışmaları geliştirmekle kalmamakta, aynı zamanda politika yapıcılar için somut yönlendirmeler sunarak pratik fayda da sağlamaktadır. Dolayısıyla, bu çalışmanın özgün katkısı, dijital göçebeliği yalnızca bireysel eğilim olarak değil, ulusal kalkınma politikalarıyla doğrudan ilişkili bir stratejik alan olarak değerlendirmesi ve Türkiye’nin bu alandaki mevcut konumunu somut verilerle analiz etmesidir.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Tasarımı

Bu çalışma, dijital göçebelik politikalarının küresel ve ulusal düzeyde analiz edilmesini amaçlayan karşılaştırmalı politika analizi yaklaşımını benimsemektedir. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi (document analysis) yöntemi kullanılarak, akademik literatür, uluslararası kuruluş raporları, ülke bazlı vize

politikaları ve Türkiye’deki mevcut düzenlemeler incelenmiştir. Çalışmada öncelikle dijital göçebelik kavramının gelişimi ve teorik çerçevesi ele alınmış, ardından dijital göçebe vizesi sunan ülkelerin başvuru süreçleri, gelir kriterleri ve politika düzenlemeleri karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Türkiye’nin dijital göçebeler için mevcut politikaları küresel iyi uygulamalarla kıyaslanarak güçlü ve zayıf yönleri belirlenmiş ve iyileştirme önerileri sunulmuştur. Veri kaynakları olarak; akademik çalışmalar (makale, kitap ve raporlar), uluslararası kuruluş raporları (OECD, Dünya Bankası vb.), resmî hükümet belgeleri (dijital göçebe vizesi sunan ülkelerin göçmenlik politikaları) ve Türkiye’deki mevcut yasal düzenlemeler kullanılmıştır. Politika analizinin yanı sıra, dijital göçebelikle ilgili mevcut sorunları ve çözüm önerilerini desteklemek amacıyla sınırlı kapsamda bir anket çalışması da gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada anket, karşılaştırmalı politika analizini destekleyen bulguların önceliklendirilmesi ve desteklenmesi olmak üzere iki işlev üstlenmektedir. Birinci işlevi ülkelerin vize, vergi, altyapı ve işgücü düzenlemeleri gibi politika alanlarında hangi boşlukların Türkiye bağlamında daha acil algılandığını saptamak; ikinci işlevi doküman tarama ve ülke karşılaştırmasıyla ulaşılan bulguları çalışan algılarıyla çapraz kontrol etmektir. Dolayısıyla anket sonuçları, politika alanı bulgularına doğrudan bağlanan destekleyici veri olarak kullanılmıştır.

3.2. Veri Toplama Süreci ve Kaynaklar

Araştırmada kullanılan birincil veri kaynağı, dijital göçebelik politikalarına ilişkin resmî belgeler, hükümet düzenlemeleri ve uluslararası kuruluşların raporlarıdır. İkincil veri kaynakları arasında, konuyla ilgili akademik makaleler, kitaplar ve sektör raporları bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, dijital göçebelikle ilgili mevcut sorunları ve çözüm taleplerini desteklemek amacıyla 189 katılımcı ile sınırlı kapsamda destekleyici nitelikte bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Anket, Google Forms üzerinden 2024 yılının Kasım-Aralık aylarında çevrimiçi olarak uygulanmış olup, yanıtlar gönüllülük esasına dayanmaktadır. Bu çalışma, araştırma etiği kurallarına uygun olarak yürütülmüş olup, araştırma öncesinde Ankara Üniversitesi Etik Kurulu’ndan 05/17 sayılı ve 20.09.2024 tarihli etik kurul onayı alınmıştır. Çalışma sürecinde kişisel veri toplanmamış, etik ilkeler gözetilerek yürütülmüştür. Anket öncesinde katılımcılara araştırmanın amacı ve kapsamı hakkında bilgi verilmiş, veri kullanımına ilişkin onay alınmıştır. Katılımcılar anonim olarak değerlendirilmiş olup, herhangi bir kişisel veri toplanmamıştır.

Bu çalışmada kullanılan anket, Türkiye’de kamu veya özel sektörde aktif olarak istihdam edilen kişilerden oluşan bir örneklem grubuna uygulanmıştır. Örneklem seçiminde amaçlı örnekleme (purposive sampling) yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda, çalışma evreni içinde dijital göçebelik kavramına aşinalığı yüksek olabileceği varsayılan çalışan gruplarına ulaşılması hedeflenmiştir. Bu bağlamda, kamu ve özel sektörde çeşitli bilgiye dayalı mesleklerde (örneğin bilişim, danışmanlık, finans ve eğitim) görev yapan bireyler araştırmaya dâhil edilmiştir. Katılımcı seçiminde belirli bir meslek veya sektör sınırlaması yapılmamakla birlikte, anketin çevrimiçi olarak yürütülmesi, doğası gereği dijital okuryazarlık düzeyi yüksek bireylerin katılımını artırmıştır. Bu nedenle örneklem, dijital göçebelik olgusuna görece aşina çalışanlardan oluşan bir grup olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmaya toplamda 189 kişi katılmıştır. Katılımcılar farklı sektörlerde faaliyet göstermekte olup, %35’i kamu çalışanı ve %65’i özel sektör çalışanı olan bireylerden oluşmaktadır. Çalışmanın amacı gereği, katılımcılar yaş, cinsiyet veya milliyet açısından homojen bir dağılıma sahip olmayıp, çalışma bağlamına uygun bir örneklem grubuna odaklanılmış ve çalışan nüfusun dijital göçebelik hakkındaki görüşlerine başvurulmuştur. Anket çalışması, dijital göçebelikle yönelik bireysel eğilimleri, motivasyonları, engelleri ve işveren desteği beklentilerini anlamak amacıyla tasarlanmıştır. Çalışma kapsamında, katılımcıların dijital göçebe olma istekliliği, bu tercihlerinin altında yatan sebepler ve dijital göçebeliliği benimsememelerinin nedenleri incelenmiştir. Ayrıca, dijital göçebelik modelinin yaygınlaşması açısından işverenlerin sağlayabileceği destek mekanizmalarına yönelik katılımcı beklentileri analiz edilerek, dijital göçebe politikalarının geliştirilmesine katkı sunulması hedeflenmiştir. Anket çıktıları, doküman tarama ve ülke karşılaştırmalarında belirlenen politika temaları (vize/hukuk, vergi, dijital altyapı, işveren politikaları, sağlık ve sigorta) ile eşleştirilmiş ve bu eşleştirme Bölüm 3.3’te açıklanan analitik çerçeve ile yürütülmüştür.

3.3. Veri Analiz Yöntemi

Çalışmada karşılaştırmalı analiz yöntemi kullanılarak Türkiye’nin politikalarının küresel örneklerle kıyaslanması sağlanmış ve dijital göçebeliliği teşvik etmek için geliştirilmesi gereken stratejilere yönelik öneriler sunulmuştur. Politika analizinde, dijital göçebe vizesi sunan ülkelerin başvuru süreçleri, gelir kriterleri ve teşvik mekanizmaları incelenmiş, Türkiye’nin mevcut durumu ile karşılaştırılmıştır. Çalışma kapsamında açık uçlu anket sorularına

verilen yanıtlar, betimsel analiz yaklaşımı çerçevesinde tematik kodlama yöntemiyle değerlendirilmiştir. Katılımcıların dijital göçebelğe ilişkin karşılaştıkları yapısal engeller ve işveren desteğine yönelik beklentileri, içeriklerinde tekrarlanan ifadeler ve ortak temalar üzerinden analiz edilmiştir. Anketten türetilen temalar “hukuki engeller”, “psikososyal zorluklar”, “çalışma yapısındaki belirsizlikler” ve “lojistik ihtiyaçlar” olarak oluşturulmuştur. Bu temalar, karşılaştırmalı politika alanlarıyla eşleştirilmiştir. “Hukuki engeller”; vize prosedürleri, ikamet ve çalışma izinleri, çok dilli kamu hizmetleri kapsarken; “psikososyal zorluklar” topluluk/mentor programları, yönlendirme ve entegrasyon hizmetlerini içermektedir. “Çalışma yapısındaki belirsizlikler” teması içerisinde uzaktan çalışma mevzuatı, iş güvencesi ve işveren destek politikaları yer alırken, “lojistik ihtiyaçlar” teması internet/5G kapsamı, co-working ekosistemi, sağlık sigortası erişimi gibi hususları içermektedir. Her tema için anket sonuçları, uluslararası politika araçları ve Türkiye bağlamındaki düzenleme durumu ile eşleştirilmiş (Bknz. Tablo 4), böylece politika önerileri için bir öncelik sırası türetilmiştir. Böylece veriler yalnızca frekanslara dayalı değil, aynı zamanda anlamlandırmaya yönelik nitel bir çerçevede değerlendirilmiş, katılımcı görüşlerinin altındaki ortak düşünsel yapı ortaya konulmuştur. Anket bulguları, geniş çaplı istatistiksel genelleme amacı taşımamaktadır. Anket sonuçları yalnızca çalışmanın temel bulgularını destekleyici nitelikte olup, politika karşılaştırmalarının ağırlıklandırılmasında kullanılan bir önceliklendirme girdisi olarak değerlendirilmiştir.

3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmanın kapsamı, dijital göçebelik politikalarına odaklanmakta olup bireysel deneyimler veya mikro düzeyde iş süreçleri araştırmanın dışında tutulmaktadır. Araştırma, bireysel düzeyde dijital göçebelerin deneyimlerine değil, politika düzeyindeki analizlere odaklanmaktadır. Anket çalışması, kapsam itibarıyla geniş çaplı istatistiksel genelleme yapmak amacı taşımamakta; yalnızca politika analizini destekleyici nitelikte bir veri seti olarak değerlendirilmiştir. Çalışmada elde edilen örneklem (n=189), Türkiye’deki tüm kamu ve özel sektör çalışanlarını temsil edecek ölçekte bir evren örnekleme oluşturamamaktadır. Araştırma, belirli bir evreni istatistiksel olarak temsil etmeyi değil; dijital göçebelik kavramına ilişkin eğilimleri, çalışma bağlamına uygun biçimde seçilmiş katılımcı grubunun görüşleri üzerinden anlamayı hedeflemektedir. Bu nedenle, bulguların genelleme amacı taşımadığı; yalnızca benzer niteliklere sahip çalışan gruplarının eğilim ve algılarını yansıttığı göz önünde bulundurulmalıdır.

Katılımcıların seçimi sırasında belirli bir meslek veya dijital deneyim kriteri uygulanmamış olmakla birlikte, çevrimiçi veri toplama yöntemi nedeniyle dijital okuryazarlığı görece yüksek bireylerin örnekleme yer alma olasılığı artmıştır. Tüm bu sınırlılıklar çerçevesinde, çalışma sonuçları dijital göçebelik eğilimlerine ilişkin ön bulgu niteliğinde olup, genelleme amacı taşımamaktadır. Bulgular, yalnızca araştırmaya katılan çalışan grupların eğilim ve algılarını yansıtmaktadır. Bu açıdan ilerleyen süreçte farklı sektörlerin, yaş gruplarının ve çalışma biçimlerinin dahil edildiği daha kapsamlı nitel ve nicel araştırmaların yapılması gerekliliği belirtilmelidir.

4. DİJİTAL GÖÇEBELERİN ÜLKE TERCİHLERİNİ BELİRLEYEN KRİTERLER VE FARKLI ÜLKELERİN POLİTİKALARI

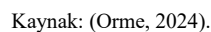
Dijital göçebelik, teknolojinin ilerlemesiyle birlikte giderek popülerleşen bir yaşam tarzı olup internet ve dijital araçlar sayesinde, bireyler fiziksel bir ofise bağlı kalmaksızın farklı yerlerde çalışabilme imkânı bulmaktadır (Akın, 2021). Ancak dijital göçebelerin hangi ülkeleri tercih ettikleri, sadece kişisel tercihlerine değil, aynı zamanda yaşam standartları, çalışma koşulları ve ülkenin sunduğu altyapı gibi objektif faktörlere de bağlıdır. Bu çerçevede, dijital göçebelerin ülke tercihlerini etkileyen başlıca kriterler literatürde çeşitli şekillerde ele alınmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Dijital Göçebelerin Ülke Tercihlerini Etkileyen Başlıca Faktörler

Kriter	Açıklaması	Kaynak
Çalışma Ortamı ve Co-Working Alanları	Co-working alanlarının yaygınlığı, dijital göçebelerin çalışma verimliliği için önemlidir.	Chevtava ve Denizci-Guillet, 2021; Jarrahi vd. 2022; von Zumbusch ve Lalicić, 2020
İnternet Altyapısı	Yüksek hızda ve güvenilir internet bağlantısı, iş süreçlerinin aksamaması için en kritik faktörlerden biridir.	Christiansen vd, 2024; Lacarcel vd., 2024; Nash vd, 2021; Richter ve Richter, 2020;

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 1. Dijital Göçebelik Vizesi Veren Ülkeler

153

Şekil 2. Dijital Göçebelik Vizesi Veren Ülkeler (2020-2024)

Kaynak: (Farazi, 2024).

Dijital göçebe olan kişiler, yalnızca yeni bir yer keşfetme amacıyla olan turistler olarak tanımlanamamaktadır. Bu kişiler, geleneksel iş gücünden farklı dinamiklere sahip bir çalışma düzenine dahil olan ve esasen uzaktan çalışma kültürüne dayanan bir yaşam biçimini benimseyen bireyler olarak kategorize edilmektedir (Sánchez-Vergara vd., 2023: 248). Yapılan araştırmalar sonucunda Amerika, toplam 17 milyon ile en büyük dijital göçebe nüfusuna sahip ülke olarak öne çıkmaktadır. İspanya, Tayland ve ABD dijital göçebeler için en popüler seyahat destinasyonları olarak tespit edilmiştir (Lindner, 2023). Pandemi sonrasında uzaktan çalışmanın yaygınlaşması ile çalışma mekanlarından bağımsızlık ortaya çıkmış ve iş yaşamı ülke sınırlarını aşmaya başlamıştır. Beyin göçü sorunu ile birlikte ülkelerin ekonomilerini canlandırmak için yüksek gelirli bireyleri çekme istekliliği neticesinde dijital göç vizeleri gündeme gelmiştir (Ioffe, 2025). Ülke ekonomisi açısından önemli bir avantaj sağlayan dijital göçebelik, birçok ülke tarafından özel bir vize ile düzenlenmektedir (Gupta vd., 2024; Sanchez-Vergara vd., 2023; Hannonen vd., 2023). Dijital göçebe vizesine duyulan ihtiyaç, geleneksel vize türlerinin dijital göçebelerin çalışma modeline uygun olmaması nedeniyle ortaya çıkmıştır. Geleneksel vize türleri, genellikle bir ülkeye turistik, iş amaçlı veya uzun süreli çalışma ve oturma gibi belirli kategorilere yönelik düzenlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Küresel Ölçekte Uygulanan Alternatif Geleneksel Vize Türleri ve Dijital Göçebe Vizesi Gereksinimleri

Vize Türü	Amaç	Geçerlilik Süresi	Çalışma İzni	Gereksinimler	Örnek Ülkeler
Turist ve Ziyaretçi Vizeleri	Eğlence, gezi, kültürel ziyaretler	3 ay (genellikle)	Hayır	Finansal yeterlilik, geri dönüş bileti	ABD, Schengen, Japonya
Çalışma Tatili Vizeleri	Seyahat ve sınırlı süreli çalışma	6 ay - 2 yıl	Evet, sınırlı çalışma	Genç yaş grubu (18-30), finansal kanıt	Avustralya, Kanada, Yeni Zelanda
Öğrenci Vizeleri	Akademik eğitim	1-4 yıl veya daha fazla	Sınırlı (genellikle haftalık 20 saat)	Okul kabulü, finansal yeterlilik	ABD, Almanya, Avustralya

Vize Türü	Amaç	Geçerlilik Süresi	Çalışma İzni	Gereksinimler	Örnek Ülkeler
Çalışma Vizeleri	Yabancı ülkede istihdam	1-4 yıl, sözleşmeye bağlı	Evet	İşveren sponsoru, iş teklifi	ABD (H-1B), Almanya (Blue Card)
Yatırım Vizeleri	Yatırım yoluyla oturma izni	Genellikle 5 yıl	Evet	Büyük finansal yatırım	Portekiz, İspanya, Yunanistan
Resmi Vizeler	Diplomatik/hükümet görevleri	Görev süresi kadar geçerli	Evet, resmi işler için	Hükümet onayı	ABD, Birleşmiş Milletler
Mülteci/Sığınma Vizeleri	Zulümden kaçış, sığınma	Süresiz veya geçici	Genellikle evet	Her ülkenin kendine özgü	Almanya, Kanada, İsveç
Dijital Göçebe Vizeleri	Uzaktan çalışarak başka ülkede yaşama	6 ay - 2 yıl (yenilenebilir)	Evet, ancak yerel işlerde çalışmak yasak	Uzaktan çalışma kanıtı, belirli gelir şartı	Portekiz, Estonya, İspanya

Kaynak: VisaGuide, 2025a; Passport Index, 2025 kaynaklarından yararlanılarak yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Turist ve ziyaretçi vizeleri çalışma izni sunmamakta olup tamamen kısa süreli ve belirli bir amaç için verilen vize türlerindendir. Öğrenci vizeleri, çalışma tatili vizeleri ve çalışma vizeleri belirli kısıtlamalar dahilinde çalışma imkânı tanımaktadır. Ancak çalışma vizeleri yerel bir işverene bağlıdır ve işveren sponsorluğu gerektirmektedir (VisaGuide, 2025a). Dijital göçebe vizeleri, çalışma vizelerinden daha esnek olup, işveren bağımlılığı olmadan kendi işini yapan veya uzaktan çalışan bireyler için ülkeler tarafından en uygun seçenek olarak sunulmaktadır. Çalışma vizelerine kıyasla daha erişilebilir olsa da çalışma vizelerinin aksine yerel iş gücüne dahil olma imkânı tanımamaktadır. Dijital göçebe vizeleri, bir ülkede fiziksel olarak yaşarken ekonomik kazancını başka bir ülkeden elde eden bireylerin başvurduğu vize türü olup tamamen uzaktan çalışmaya dayalı olduğundan yerel işlerde çalışma izni vermemektedir. Turist vizeleri ile karşılaştırıldığında ise daha uzun süre kalma imkânı sunmakta iken kişinin ülke ekonomisine sürdürülebilir katkı sağlaması amaçlanmaktadır. Dijital göçebe vizeleri, ülkeler için nitelikli ve ekonomik olarak güçlü bireyleri çekmek adına turistik ve çalışma vizeleri arasındaki boşluğu dolduran bir çözüm önerisi olarak ön plana çıkmaktadır.

Gayrimenkul Hizmet İhracatçıları Derneği (GİGDER) verilerine göre 2021 yılında 21 ülke dijital göçebe vizesi vermektedirken 2024 yılı itibarıyla bu sayı 50'yi aşmıştır (GİG-DER, 2024). Dijital göçebe vizesi için 18 yaşından büyük olmak, belirli bir aylık gelire sahip olmak ve lokasyondan bağımsız bir işte çalışmak gibi bazı şartlar belirlenmektedir. VisaGuide World tarafından yayımlanan Dijital Göçebe Endeksi (Digital Nomad Index), ülkelerin dijital göçebelere sunduğu vize imkanları, yaşam maliyetleri, vize başvurusunda talep edilen gelir şartları, internet hızı, vergi politikaları, sağlık imkanları, turizm popülaritesi ve yaşam kalitesi gibi faktörleri dikkate alarak yaptığı bir sıralama sistemidir. Söz konusu Dijital Göçebe Endeksi'ne göre, 2025 yılı itibarıyla sırasıyla İspanya, Birleşik Arap Emirlikleri ve Karadağ dijital göçebeler için ilk üç ülke arasında yer alırken, Türkiye 55 ülke arasında 44'üncü sırada kalmaktadır (VisaGuide, 2025b). Dijital göçebeler için vize süreleri, gelir şartları, vergilendirme koşulları ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir (Tablo 3).

Tablo 3. Dijital Göçebeler İçin 2025 Yılı İtibarıyla En İyi 10 Ülke ile Türkiye Karşılaştırması

Ülke	İnternet Hızı Puanı	Vergiler	Vergisiz Dönem	Asgari Gelir (Euro)	Sağlık Puanı	Turizm Popülaritesi	Yaşam Maliyeti Puanı	Dijital Göçebe Puanı
1. İspanya	79,74	%19-24	Vergisiz dönem yok	2.646	87.08	100,00	91.27	5
2. BAE	100,00	%0	Tam vize süresi	3.500	43.03	20.45	84.91	4.14
3. Karadağ	27.54	%0-15	Vergisiz dönem yok	1.350	85.54	1.85	93.51	3.98
4. Bahamalar	19.79	%0	Tam vize süresi	0	57.88	6.66	72.47	3.59
5. Macaristan	66.11	%15	Altı ay	3.000	59.83	44.14	93.10	3.51
6. Kanada	71.70	%15-33	Altı ay	0	100,00	17.07	84.34	3.43
7. Romanya	76.44	%10	Altı ay	3.950	52.54	12.09	94.40	3.21
8. Portekiz	64.65	%20	Altı ay	3.548	90.32	21.12	92.31	3.18

Ülke	İnternet Hızı Puanı	Vergiler	Vergisiz Dönem	Asgari Gelir (Euro)	Sağlık Puanı	Turizm Popülaritesi	Yaşam Maliyeti Puanı	Dijital Göçebe Puanı
9. Brezilya	59.09	%0-27	Altı ay	1.500	80.19	6.04	97.84	3.17
10. Curaçao	10.46	%0	Tam vize süresi	0	0,00	0,98	83.58	3.09
...	...	...	...	...	...	...	...	...
44. Türkiye	11.52	%15 - %40	Altı Ay	3.000	37.05	48,95	94.80	1.94

Kaynak: (VisaGuide, 2025b).

Türkiye, her ne kadar Dijital Göçebe Endeksi'ne göre ülkeler arasında ortalamanın altında (44'üncü sırada) kalıyor olsa da endeks faktörlerine bakıldığında, yaşam maliyeti, turizm popülaritesi ve vergisiz dönem faktörleri açısından oldukça avantajlı olduğu görülmektedir. Türkiye'de yaşam maliyetinin dijital göçebeler için oldukça düşük olması sebebi ile diğer ülkeler arasında Türkiye en düşük yaşam maliyetli ülkeler arasında yer almaktadır. Ayrıca, dijital göçebeler için ilk altı ay vergi muafiyeti sunulması da ekonomik anlamda dijital göçebeler için avantaj sağlamaktadır. Diğer taraftan kültürel, doğal ve tarihi zenginlikleri dolayısıyla da dijital göçebeler için popüler bir destinasyon olma potansiyeline sahiptir. Ancak, dijital göçebeler için internet altyapısı ve ağının kritik faktörler arasında yer aldığı dikkate alındığında, internet hızı puanının düşük olmasına neden olmaktadır. Ekonomik anlamda her ne kadar vergi muafiyet süresinin diğer ülkelere göre uzun olması sebebi ile avantajlı gibi görünse de %15-40 arasında yüksek bir vergi dilimi uygulanması sebebi ile dijital göçebelerin talebi olumsuz yönde etkilenebilmektedir. Türkiye'ye göre Karadağ (%0-15), Brezilya (%0-27) ve İspanya (%19-24) gibi ülkeler vergi dilimi açısından daha avantajlı konumdadırlar. Tablo 3'te de görüldüğü gibi Dijital Göçebe Endeksi'ne göre Türkiye'nin sağlık puanı 37,05 olarak belirlenmiş olup, dijital göçebelerin sağlık hizmetlerinden faydalanabilmek için özel sağlık sigortası yaptırmak zorunluluğu bulunmaktadır.

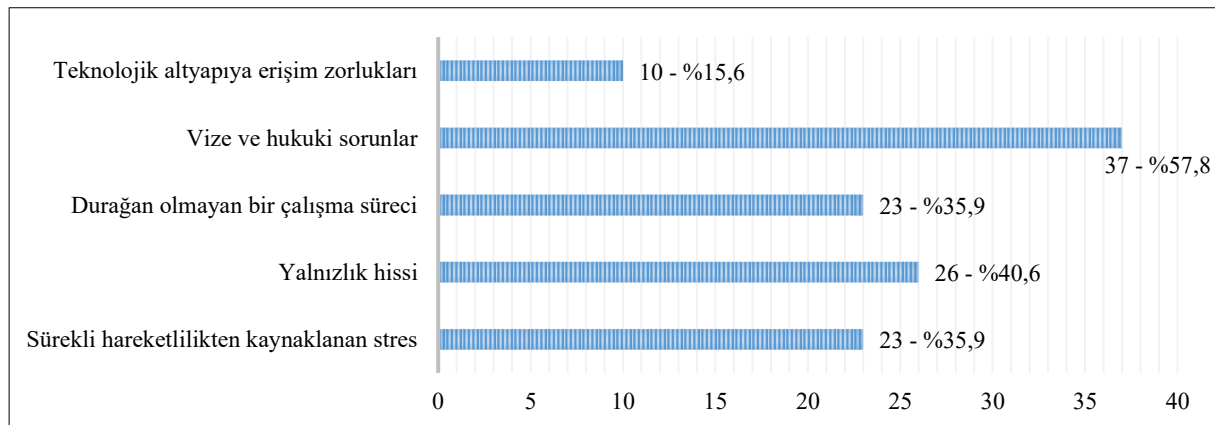
5. TÜRKİYE'DE DİJİTAL GÖÇEBELİK POLİTİKALARI ÜZERİNE DURUM ANALİZİ

5.1. Çalışanların Dijital Göçebelik Eğilimleri ve Yapısal Engeller

Çalışma kapsamında dijital göçebe olma istekliliğini, eğilimlerini ve dijital göçebelik sürecinin önündeki engelleri belirleyebilmek amacıyla kamu ve özel sektörde aktif olarak istihdam edilen 189 çalışandan oluşan sınırlı bir örneklem üzerinden ön araştırma gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların %53'ü kadın, %47'si erkektir. Yaş dağılımı incelendiğinde, katılımcıların %9'unun 20-24, %25'inin 25-34, %55'inin 35-54 ve %11'inin 55 yaş ve üzeri gruplarda yer aldığı görülmektedir. Katılımcıların %35'i kamu, %65'i özel sektörde çalışmaktadır. Bu demografik dağılım, araştırma örnekleminin çoğunlukla 35-54 yaş aralığında, özel sektörde çalışan ve kadın oranı nispeten yüksek bir çalışan kitlesinden oluştuğunu göstermektedir.

Örnekleme yer alan katılımcıların %71'i dijital göçebe olma istekliliğinde iken %29'u dijital göçebe olmak istemediklerini belirtmişlerdir. Dijital göçebe olmak istemeyen katılımcı grubuna yöneltilen "Dijital göçebe olmayı düşünmemenizin sebepleri nelerdir?" sorusuna verilen yanıtlar Şekil 3'te sunulmaktadır.

Şekil 3. Dijital Göçebe Olmak İstememe Sebeplerinin Dağılımı (n=55, Çoklu Yanıt)

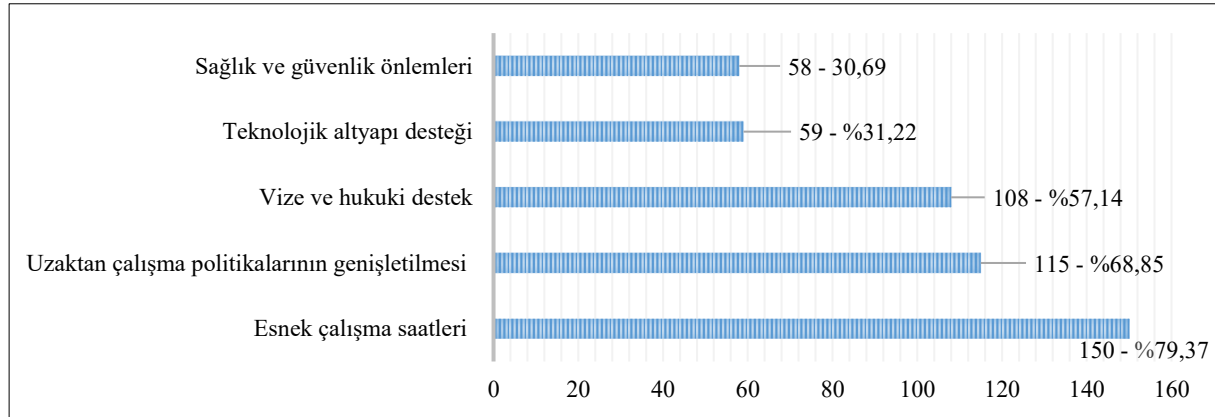
Katılımcıların %57,8'i "vize ve hukuki sorunları" dijital göçebe olma istekliliği önündeki en temel engel olarak belirtmiştir. Bu bulgu, karşılaştırmalı analizde tespit edilen vize prosedürlerinin karmaşıklığı ile tutarlılık göstermektedir (Bknz. Bölüm 5.2.2). Vize ve hukuki sorunlar, diğer tüm seçeneklerin oldukça üzerinde yer almakta olup, bu seçeneği sırasıyla yalnızlık hissi (%40,6) ve durağan olmayan çalışma yapısı (%35,9) ile sürekli hareketlilikten kaynaklı stres (%35,9) faktörleri takip etmektedir. Teknolojik altyapıya erişim zorlukları (%15,6) ise en az seçilen gerekçe olduğu görülmektedir. "Yalnızlık hissi" ve "sürekli hareketlilik kaynaklı stres" temaları, uluslararası iyi uygulamalarda görülen topluluk ve mentorluk programlarının Türkiye bağlamında da kurumsallaştırılmasına işaret etmektedir. Ayrıca, "durağan olmayan çalışma yapısı" bulgusu ise, işverenlerin uzaktan çalışma politikalarını esnek saatler ve güvence mekanizmalarıyla tamamlaması gerektiğini göstermekte; bu bulgu Bölüm 5.2.1'de sunulan işveren destek talepleriyle doğrudan örtüşmektedir. Bu oranlar, araştırmada yer alan katılımcılar açısından, dijital göçebelik fikrinin önündeki en temel engelin bireylerin karşılaştığı uluslararası vize prosedürleri ve hukuki belirsizlikler olduğunu açıkça göstermektedir. Bu doğrultuda elde edilen bulgular dijital göçebelığe yönelik politikaların geliştirilmesinde hukuki ve yapısal güvence eksikliklerine öncelik verilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Elde edilen bulgular, literatürde vize ve hukuki engellerin dijital göçebelik önündeki temel engel olduğu yönündeki araştırmaları (KC ve Triandafyllidou, 2025; Gupta vd., 2024) destekler niteliktedir.

5.2. İşveren Desteği Beklentileri ve Türkiye'nin Politik Yeterliliği

5.2.1. Yerli Çalışanların Dijital Göçebelik Sürecine Yönelik Beklentileri

Anket kapsamında "İşvereninizden dijital göçebelik için hangi tür destekleri beklerdiniz?" sorusu ile katılımcıların dijital göçebelik süreçlerinde işverenlerinden beklentilerinin analiz edilmesi amaçlanmıştır. Bulgulara göre, örneklemdeki katılımcıların %79,37'si "esnek çalışma saatleri" konusunda destek beklediklerini belirtmişlerdir (Şekil 4). Bunu sırası ile uzaktan çalışma politikalarının genişletilmesi (%68,85) ile vize ve hukuki destek sağlanması (%57,14) hususları takip etmiştir. Ayrıca, teknolojik altyapı desteği (%32,3) ve sağlık ile güvenlik önlemleri (%32,3) gibi lojistik desteklere yönelik talepler de mevcuttur. Bu bulgular, araştırmanın örnekleminde gözlemlenen eğilimlerin, dijital göçebelik hareketliliğinin yalnızca teknolojik değil, aynı zamanda esneklik, yasal rehberlik, çalışan güvenliği gibi çok boyutlu bir yaklaşım ile değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Bu çıktılar, işverenlerin de süreçte müdahil olması gerektiğine dair önemli bir bulgudur. Nitekim işverenlerin yalnızca teknolojik anlamda değil, çalışan bireylerin zaman tarzına da uyum sağlayacak esnek ve güvence altına alınmış çalışma düzenlemeleri desteklemesi beklenmektedir.

Şekil 4. Dijital Göçebelik Sürecine Yönelik İşveren Desteği Beklentileri (n=189, Çoklu Yanıt)

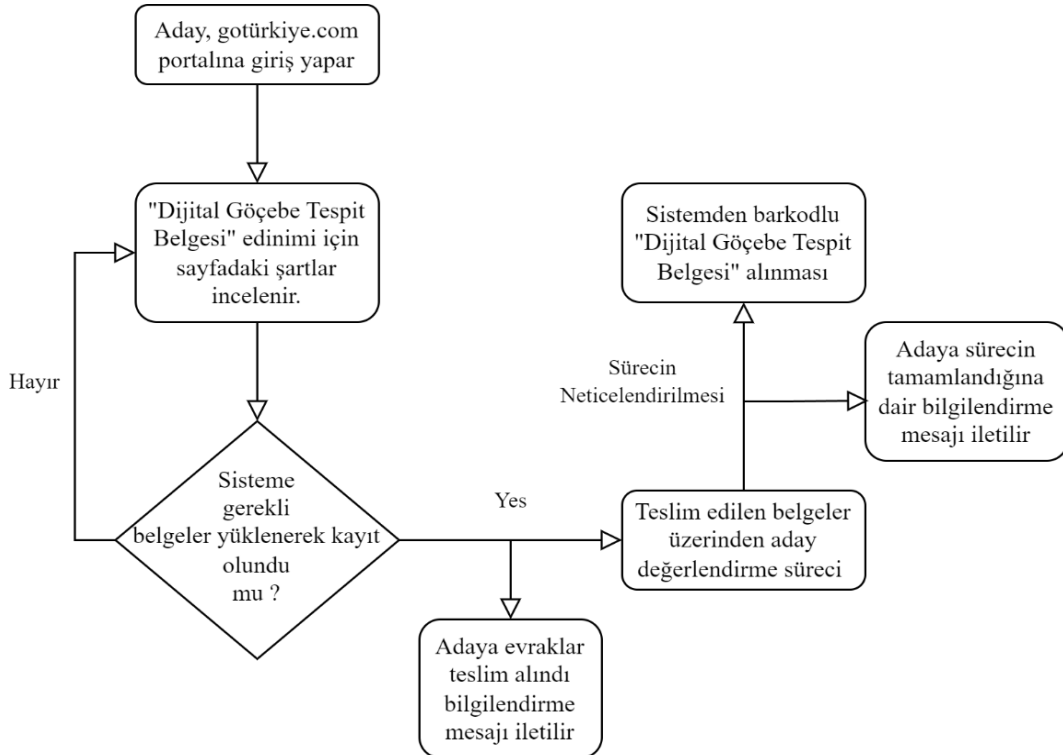
Çalışma kapsamında yapılan ön araştırma sonuçları, katılımcı grupların algılarına göre, dijital göçebelik kavramının Türkiye'de henüz yeterince kurumsal ve yasal altyapıya sahip olmadığını ve bu durumun çalışanlar nezdinde dijital göçebelığe dair tereddütlere yol açtığını göstermektedir. Ayrıca, katılımcıların işverenlerinden vize işlemleri ve hukuki konularda daha aktif destek beklentisi, bu örneklemde gözlemlenen eğilimler doğrultusunda, iş gücü mobilitésinin önündeki bürokratik engellerin azaltılmasının dijital göçebelik potansiyelini artırabileceğine işaret etmektedir. Bununla birlikte, Türkiye'nin dijital göçebelik vizyonunun yalnızca kendi vatandaşlarının süreçte katılımıyla sınırlı kalmaması gerektiği açıktır. Küresel ölçekte nitelikli iş gücünü çekebilmek ve dijital göçebeler için cazip bir destinasyon olabilmek adına Türkiye'nin, özellikle vize kolaylıkları, çalışma izinleri, vergi düzenlemeleri ve altyapı olanakları bakımından uluslararası standartları karşılaması gerekmektedir.

5.2.2. Yabancı Uyruklu Dijital Göçebeler Açısından Türkiye'nin Politik Konumu

Dünyadaki dijital göçebelerin maliyet, güvenlik, internet altyapısı gibi kriterler üzerinden ülke tercihlerini değerlendiren “Nomadlist.com” sitesi tarafından yapılan değerlendirmede Türkiye'nin 41. sırada yer aldığı, dijital göçebe endeksine göre ise 44. sırada bulunduğu görülmektedir (NomadList, 2024; VisaGuide, 2025b). Türkiye'yi ziyaret edecek dijital göçebelerin hem ülke ekonomisine sağlayacakları katkı hem de Türkiye markasının uluslararası düzeyde tanıtılması açısından önemli bir hedef kitle olması nedeniyle dijital göçebe hareketinin yönlendirilmesi çok önemli görülmüş ve bu kapsamda, 02.04.2024 tarih ve 4946830 sayılı Bakanlık Makam Onayı ile Dijital Göçebe Vizesi Ön Başvuru Belgesinin Kültür ve Turizm Bakanlığınca düzenlenmesine karar verilmiştir. Dijital göçebe vizesi için belirlenen ülkeler ise Fransa, Almanya, İtalya, Belçika, Hollanda, Lüksemburg, İrlanda, Danimarka, Yunanistan, Hırvatistan, İspanya, Portekiz, Avusturya, Finlandiya, İsveç, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Polonya, Slovenya, Slovakya, Estonya, Letonya, Litvanya, Malta, Bulgaristan, Romanya, Norveç, İzlanda, Lihtenştayn, Birleşik Krallık, İsviçre, ABD, Kanada, Rusya Federasyonu, Ukrayna ve Belarus olarak belirlenmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2024). Söz konusu girişim, anket bulgularındaki “altyapı” ve “hukuki süreç” temalarıyla kesişmektedir; dolayısıyla Türkiye'nin iyileştirme takvimi, önce başvuru süreçlerinin yalınlaştırılması ve kapsama alanının genişletilmesi, paralelde turistik/kırsal bölgelerde bağlantı kalitesinin standardizasyonu şeklinde iki kulvarlı ilerlemelidir.

Türkiye'den dijital göçebelik vizesi alabilmek için özel olarak tasarlanmış GoTürkiye resmî websitesi üzerinden başvuru yapılabilmektedir. Bu belgeyi alan yabancılar dijital göçebe vizesine başvuru hakkı kazanmaktadır. “Dijital göçebe tespit belgesi” alabilmek için 21-55 yaş arasında olmak, en az 6 ay geçerli bir pasaport sahibi olmak, üniversite diplomasına sahip bulunmak, dijital göçebeliliği kanıtlayan bir belge sunmak, aylık en az 3.000 USD veya yıllık 36.000 USD gelire sahip olmak ve biyometrik fotoğraf gerekmektedir. “Dijital göçebe tespit belgesi” alındıktan sonra diğer gerekli belgeler ile Türkiye'nin Vize merkezi/konsolosluklarına dijital göçebe vizesi için başvuruda bulunulabilmektedir (GoTürkiye, 2020) (Şekil 5). Ancak; anket bulgularında öne çıkan hukuki belirsizlik algısını azaltmak amacıyla bu koşulların çok dilli ve tek durak dijital platformda sadeleştirilmesi, başvuru rehberlerinin işveren paketleriyle bütünleştirilmesi önerilmektedir.

Şekil 5. Türkiye’de Dijital Göçebelik Başvuru Süreci

Kaynak: GoTürkiye, 2020'den yararlanılarak yazarlar tarafından uyarlanmıştır.

Türkiye'nin Avrupa, Asya ve Orta Doğu'nun kesişim noktasında yer alması farklı kültürlerle etkileşimi mümkün kılarken, birçok uluslararası uçuş seçeneği sayesinde seyahat etmeyi kolaylaştırmaktadır. Ayrıca, coğrafi konumu açısından Akdeniz, Ege, Karadeniz, İç Anadolu ve Doğu Anadolu gibi farklı iklimlerin yaşanabildiği bölgelere sahip olması da tercih nedeni olarak sayılabilmektedir. Türkiye'de yaşam maliyetleri, Batı Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerine kıyasla daha düşük olup, özellikle konaklama, gıda ve ulaşım açısından bütçe dostu seçenekler sunmaktadır. Teknolojik altyapı açısından bakıldığında, büyük şehirlerde ve turistik bölgelerde yüksek hızlı internet erişimi yaygın olmakla birlikte, daha kırsal bölgelerde bağlantı kalitesi değişkenlik gösterebilmektedir. Türkiye'de birçok kafe, ortak çalışma alanı ve kütüphane uzaktan çalışanlar için uygun ortamlar sunmaktadır. Özellikle İstanbul, İzmir ve Antalya gibi şehirlerde dijital göçebelere yönelik seçenekler çok daha fazladır. Kültürel ve sosyal olanaklar da Türkiye'nin sunduğu önemli avantajlar arasında yer almaktadır. Zengin tarihi mirası, çeşitli mutfak kültürü, dijital göçebelere hitap eden etkinlikler, sanat ve müzik festivalleri de sosyal çevre oluşturmayı kolaylaştırmaktadır.

Dijital göçebeler açısından Türkiye'nin çok sayıda avantajının yanı sıra bazı dezavantajları da bulunmaktadır. Döviz kuru dalgalanmaları ve ekonomik belirsizlikler, Türkiye'de yaşayan yabancılar için zaman zaman maliyetleri öngörülemez hâle getirebilmektedir. Türk Lirası'nın değer kaybetmesi, bazı göçebeler için avantajlı olsa da kira ve diğer giderlerin döviz bazında artması bazı bölgelerde maliyetleri artırabilmektedir. Bürokratik süreçler ve dil bariyeri de bazı göçebeler için zorluk oluşturabilmektedir. İngilizce büyük şehirlerde yaygın olarak konuşulsa da kırsal bölgelerde ve resmi işlemlerde Türkçe bilmek gerekebilmektedir. Ayrıca, banka hesabı açma, kira sözleşmesi yapma veya sağlık hizmetlerinden yararlanma gibi konularda bürokratik süreçler karmaşık ve zaman alıcı olabilmektedir. Son olarak, Türkiye'de siyasi ve ekonomik istikrarsızlık dönemsel olarak belirsizlikler yaratabilmekte, bu da uzun vadeli planlamayı güçleştirebilmektedir. Dijital göçebeler, ekonomik açıdan önemli bir potansiyele sahip oldukları için, yalnızca vize düzenlemeleriyle sınırlı kalmayıp farklı politika alanlarında da desteklenmelidir. Bu doğrultuda, yüksek hızlı internet altyapısının güçlendirilmesi, ortak çalışma alanları ve teknoloji merkezleri gibi kritik altyapıların geliştirilmesi, öncelikli politikalar arasında yer almalıdır (Tablo 4). Tablo 4'te, anket temaları ile eşleşen politika araçlarına ilişkin çerçeve sunulmaktadır.

Tablo 4. Küresel Dijital Göçebe Politikalarının Türkiye Bağlamında Değerlendirilmesi

Farklı Ülkelerde Geliştirilen Politikalar	Türkiye Açısından Değerlendirilmesi
Dijital göçebe vizesi	Özel bir düzenleme bulunmaktadır ancak ülke sayısı artırılarak süreç daha kolay hale getirilmeli ve süresi uzatılmalıdır.
Vergi muafiyeti ve indirimleri	Vergi muafiyet süresi uzun olsa da vergi dilimi yüksek olduğundan bu konuda yeni bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktadır.
Tanıtım ve pazarlama faaliyetleri	Yetersizdir; dijital göçebelere hedefleyen kapsamlı uluslararası tanıtım gerekmektedir.
Uzaktan çalışma platformları ve iş olanakları	Ortak çalışma alanları büyükşehirlerde mevcut olsa da diğer şehirlerde sınırlı düzeydedir.
Sağlık hizmetleri ve özel sağlık sigortası	Dijital göçebelere yönelik sağlık düzenlemelerinin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.
Dijital göçebeler için sosyal platformlar	Dijital göçebelere özel bir platform bulunmamakta olup aidiyet hissinin gelişmesi ve iletişimin kuvvetlenmesi için yurtdışındaki örneklerle benzer bir platforma ihtiyaç bulunmaktadır.
Çevrimiçi seyahat acenteleri ve havayolları	Diğer ülkelere göre yeterli imkânlar bulunmaktadır.
Uluslararası bankalar ve finansal hizmet platformları	Genel olarak mevcut ancak uluslararası standartlarda geliştirilmesi önerilmektedir.
Online alışveriş imkanları	Yeterli seviyededir, dijital göçebelerin ihtiyaçlarını karşılayacak düzeydedir.
Yerel konaklama, gıda, perakende seçenekleri	Yüksek çeşitlilik mevcut olup avantajlı durumdadır.
Göçmenlik ve gümrük işlemleri	Özel bir kolaylık sunulmamaktadır, iyileştirme sağlanmalıdır.
İnternet altyapısı	Büyükşehirlerde gelişmiş bir internet altyapısı olmakla birlikte güçlü altyapıya sahip, fakat kırsal ve turistik bölgelerde geliştirilmesi gerekmektedir.
Alternatif konaklama seçenekleri (Airbnb vb.)	Airbnb gibi yurtdışında çok kullanılan seçenekler Türkiye açısından yeterince gelişmiş değildir. Otellerde özel seçenekler sunularak mevcut eksiklik kısa süreli olarak çözümlenebilir. Ancak uzun vadede özel bir konut stratejisi geliştirilmesi gerekmektedir.

Kaynak: Zhou vd., 2024'ten derlenerek yazarlar tarafından geliştirilmiştir.

Farklı ülkelerde geliştirilen politikalar incelendiğinde, Türkiye açısından örnek teşkil edebilecek çok sayıda iyi uygulama olduğu görülmektedir. Cabo Verde, uluslararası fiber optik kabloların ülkeye bağlantısını sağlayan Medusa Denizaltı Kablo Sistemi gibi projelerle dijital altyapısını güçlendirmeye yönelik kapsamlı yatırımlar yapmaktadır. Ayrıca, uyguladığı Dijital Ekonomi Stratejisi ile hem uluslararası yetenekleri ülkeye çekerek beyin kazanımı sağlamakta hem de yerel iş gücünün dijital ekonomide rekabet edebilmesi için kapasite geliştirme faaliyetlerini desteklemektedir (Lopes, 2024). Benzer bir girişim Yeni Zelanda'da pandemi sonrası süreçte gerçekleştirilmiş olup dijital göçebelere yönelik olarak ortak çalışma alanlarının yaygınlaştırılması ile ülkenin çekiciliği artırılmıştır (Methorst vd., 2025). Portekiz'in Lizbon şehrinde de Yeni Zelanda'da olduğu gibi ortak çalışma alanlarının yaygınlaştırılması ve girişimcilik ekosistemine sağladığı desteklerle dijital göçebeler için cazip bir kent ortamı sağlanmıştır (Beaumont, 2019). Ayrıca, Estonya'nın geliştirdiği "e-Residency" programı, dijital göçebelere uzaktan şirket kurma ve finansal işlemleri yönetme imkânı sunarak bürokratik süreçleri kolaylaştırmıştır (Republic of Estonia, 2025). Bali gibi destinasyonlar ise, topluluk bazlı etkinlikler, sosyal etkileşim fırsatları ve uygun maliyetli yaşam koşulları ile dijital göçebe topluluklarını aktif biçimde desteklemekte ve teşvik etmektedir (The Digital Nomad Asia, 2025). Bazı ülkelerde dijital göçebeleri çekebilmek ve uzun dönemli kalmalarını sağlayabilmek amacıyla vergi teşvikleri, sağlık sigortası paketleri ve yerel halk ile entegrasyon programları gibi kapsamlı politikalar hayata geçirilmektedir (Zhou vd., 2024). Bu politikaların geliştirilmesi, yalnızca dijital göçebelerin ihtiyaçlarını karşılamakla kalmamakta, aynı zamanda yerel işletmelerin ve eğitim kurumlarının da güçlenmesine katkıda bulunmaktadır.

6. SONUÇ

Bu çalışma, dijital göçebelilik kavramını ve bu bağlamda geliştirilen ülke politikaları ile vize uygulamalarını incelemektedir. Bilişim teknolojilerinin ve küreselleşmenin etkisi ile yaygınlaşan dijital göçebelilik hareketi küresel ölçekte ekonomik, sosyal ve kültürel fırsatlar sunmaktadır. Ancak geleneksel vize türlerinin dijital göçebelerin ihtiyaçlarını tam olarak karşılamaması, birçok ülke tarafından düzenlenen dijital göçebe vizesi gibi yeni nesil çözümler oluşturma ihtiyacını ortaya koymaktadır. Ayrıca; anket bulguları karşılaştırmalı politika kanıtlarıyla birlikte kullanarak öneriler önceliklendirmektedir. Birinci olarak, vize ve hukuki prosedür sadeleştirilmesi ve çok dilli başvuru platformu; ikinci olarak işveren kaynaklı esneklik ve hukuki-danışmanlık paketleri; üçüncü olarak ise, turistik/kırsal bölgelerde ağ altyapısının güçlendirilmesi ve sağlık sigortasına erişim politikalarının geliştirilmesi önerilmektedir.

Türkiye'nin mevcut politikalarının dijital göçebeliliği teşvik etme düzeyi (S_1) incelendiğinde, çalışma bulguları Türkiye'nin dijital göçebeleri çekmeye yönelik belirli yapısal avantajlara sahip olduğunu, ancak bu avantajların etkili bir politika çerçevesiyle yeterince desteklenmediğini göstermektedir. Türkiye, düşük yaşam maliyeti, iklimsel çeşitlilik, zengin kültürel miras ve turistik cazibe merkezleri gibi birçok çekici unsura sahiptir. Ancak dijital göçebeler açısından kritik önemdeki internet altyapısının yetersizliği, özellikle kırsal veya tatil beldelerinde kesintisiz ve hızlı bağlantı sağlanamaması Türkiye'nin dijital göçebeler için cazibesini zayıflatmaktadır. Ayrıca, yüksek vergi oranları, sağlık hizmetlerine sınırlı erişim, vize prosedürlerinin karmaşıklığı ve dijital göçebe vizesinin çok sınırlı kapsamda uygulanması, Türkiye'nin dijital göçebelilik pazarındaki çekiciliğini azaltan unsurlardır. Türkiye'nin Dijital Göçebe Endeksi'nde 44. sırada yer alması, bu durumu niceliksel olarak ortaya koymaktadır. Anket bulguları, çalışmaya katılan bireyler arasında dijital göçebe olma istekliliğinin yüksek olduğunu; ancak mevcut mevzuat, işveren desteği ve dijital altyapı koşullarının bu talebi karşılamakta yetersiz kaldığını ortaya koymaktadır.

Dijital göçebeler için oluşturulan küresel vize politikaları ve teşvik mekanizmalarının hangi kriterlere dayandığı (S_2) incelendiğinde, uluslararası örnekler, dijital göçebeleri çekmeyi hedefleyen ülkelerin kapsamlı ve çok boyutlu politika setleri oluşturduklarını ortaya koymaktadır. Bu politika yaklaşımları genellikle uzun süreli, esnek ve açık kriterlere dayanan vize uygulamaları, belgelendirilebilir düzenli gelir şartı, yüksek hızlı ve kesintisiz internet altyapısı, düşük yaşam maliyetleri, vergi kolaylıkları ve muafiyetleri, kaliteli ve erişilebilir sağlık hizmetleri, kültürel uyumu ve sosyal bütünleşmeyi destekleyen entegrasyon mekanizmaları ile çok dilli kamu hizmetleri ve kullanıcı dostu dijital başvuru platformları gibi unsurlar üzerine inşa edilmiştir. Estonya, Portekiz, İspanya ve Karadağ gibi ülkeler, bu kriterlerin büyük çoğunluğunu karşılayan entegre modeller geliştirmiştir. Bu ülkelerde yalnızca dijital altyapının değil, aynı zamanda sosyal yaşamın, güvenliğin, kamu hizmetlerinin ve iş ortamının da dijital göçebelerin ihtiyaçlarına uygun biçimde optimize edildiği görülmektedir. Bu yönüyle söz konusu ülkeler, dijital göçebeler açısından yüksek çekim gücüne sahip destinasyonlar haline gelmiştir.

Küresel iyi uygulamalar incelendiğinde, dijital göçebe vizesi veren ülkelerin yüksek hızlı internet altyapısı, veri teşvikleri, yaşam kalitesi gibi faktörleri bir arada sağladığı görülmektedir. Bu kapsamda, Türkiye'nin de bu çerçevede dijital göçebe politikalarını güçlendirmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Küresel iyi uygulamaların Türkiye bağlamına

uyarlanabilmesine ilişkin (S₃) olarak altyapı, vize ve hukuki düzenlemeler, ekonomik teşvikler, sosyal ve kültürel entegrasyon, sağlık hizmetleri ve uluslararası tanınırlık alanlarında somut adımlar atılması gerekmektedir.

Türkiye'nin dijital göçebeler için cazip bir destinasyon haline gelebilmesi için, uluslararası iyi uygulamalar doğrultusunda çok katmanlı bir politika stratejisine ihtiyaç vardır. Bu kapsamda öncelikle dijital altyapı yatırımları önceliklendirilmelidir. Dijital göçebelerin en temel gereksinimlerinden biri, kesintisiz ve yüksek hızlı internet bağlantısıdır. Türkiye, özellikle turistik ve kırsal bölgelerde internet altyapısını güçlendirmeli ve 5G teknolojisinin yaygınlaştırılmasına öncelik vermelidir. Ayrıca, dijital göçebelerin çalışabilecekleri ortak çalışma alanlarının (co-working spaces) sayısı artırılmalı ve bu alanlar modern ofis teknolojileriyle donatılmalıdır. Türkiye, dijital göçebeler için halihazırda bir vize programı sunmaktadır; ancak bu programın daha geniş bir kitleye hitap edebilmesi adına iyileştirilmesi gerekmektedir. Öncelikle, başvuru süreçlerinin kolaylaştırılması ve daha fazla ülkeyi kapsaması, Türkiye'nin dijital göçebeler için cazip bir seçenek olmasını sağlayacaktır. Ayrıca, vize süresinin en az iki yıla çıkarılması ve belirli koşullar altında uzatılabilir hale getirilmesi, uzun süreli kalmayı düşünen dijital göçebeler için önemli bir avantaj oluşturacaktır. Ekonomik teşvikler kapsamında; dijital göçebeler için cazip bir destinasyon olabilmek adına, Türkiye'nin vergi politikalarını daha rekabetçi hale getirmesi gerekmektedir. Örneğin, belirli bir süre Türkiye'de ikamet eden dijital göçebeler için düşük vergi oranları uygulanabilir ya da gelir vergisi muafiyeti sağlanabilir. Ayrıca, konaklama ve çalışma alanlarıyla ilgili devlet destekli teşvik programları oluşturularak, dijital göçebelerin uygun fiyatlı ve kaliteli konutlara erişimi artırılmalıdır. Bu bağlamda, devlet destekli konut projeleri veya dijital göçebelere yönelik özel indirimli konaklama seçenekleri geliştirilmelidir. Örneğin, dijital göçebelere özel indirimli konaklama seçenekleri, devlet destekli konut projeleri veya kamu-özel ortaklığıyla kurulan dijital göçebe köyleri bu kapsamda değerlendirilebilir.

Sosyal entegrasyon açısından kamu hizmetlerinin çok dilli hale getirilmesi, kültürel uyumu artırıcı faaliyetler ve dijital göçebelere yönelik networking imkânlarının oluşturulması gerekmektedir. Ayrıca sağlık hizmetlerine erişimi kolaylaştırıcı özel sağlık sigortası uygulamaları ve sağlık hizmetlerinin kalitesinin artırılması önem taşımaktadır. Sağlık hizmetlerinde dijital göçebeler için özel sigorta programları tanımlanmalı, akredite sağlık kurumları listelenmeli ve bu sistem dijital platformlarda açık biçimde duyurulmalıdır.

Türkiye'nin "dijital göçebe dostu" ülke imajını oluşturmak amacıyla güçlü bir uluslararası tanıtım stratejisi geliştirilmelidir. Kültür ve Turizm Bakanlığı öncülüğünde, teknoloji fuarlarında yer almak, uluslararası platformlarda reklam ve içerik üretmek, dijital göçebe influencer'ları ülkeye davet etmek gibi adımlar bu imaj inşasında etkili olacaktır. Aynı zamanda bu süreci koordine edecek bir "Dijital Göçebe Strateji Ofisi" kurulması, çok paydaşlı bir yönetim mekanizmasının önünü açabilir.

Sonuç olarak, dijital göçebelik, Türkiye'nin bilgi toplumu hedefleri, hizmet sektörünün çeşitlenmesi ve yaratıcı ekonomi vizyonu açısından dikkate değer bir fırsat alanı olarak değerlendirilebilir. Bu çalışmanın özgün katkısı, dijital göçebeliği bireysel bir mobilite biçimi olarak değil, çok aktörlü ve çok boyutlu bir politika alanı olarak değerlendirmesi ve Türkiye üzerinden yapısal bir analiz sunmasıdır. Araştırma soruları doğrultusunda elde edilen bulgular, Türkiye'nin dijital göçebeler için çekim merkezi olabilmesi adına kapsamlı, uyarlanabilir ve stratejik bir yol haritasının gerekliliğine işaret etmektedir. Gelecekte yapılacak araştırmaların, dijital göçebelerin bireysel deneyimlerine, mekânsal tercihlerine, sektör bazlı katkılarına ve yerel yönetimlerin bu süreçteki rollerine odaklanarak, bu alandaki bilimsel üretimi hem niteliksel hem de niceliksel açıdan derinleştirilmesi beklenmektedir. Ayrıca, mikro düzeyde gerçekleştirilecek politika etki analizleri, geliştirilen önerilerin uygulanabilirliğini ve sürdürülebilirliğini daha sağlam temellere oturtacak şekilde yeni çalışmaların yapılmasını gerektirecektir. Bununla birlikte, bu çalışma sınırlı bir örneklem üzerinden elde edilen bulgulara dayandığından, sonuçların genellenebilirliği sınırlıdır. Bulgular, benzer niteliklere sahip çalışan gruplarının eğilimlerini yansıtmaktadır ve gelecekte yapılacak daha geniş kapsamlı araştırmalarla desteklenmesi gerekmektedir.

YAZARLARIN BEYANI

Katkı Oranı Beyanı: Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı: Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

Etik Beyanı: Bu çalışma için Ankara Üniversitesi Etik Kurulundan 05/17 sayılı ve 20.09.2024 tarihli etik kurul onayı alınmıştır.

DECLARATION OF THE AUTHORS

Declaration of Contribution Rate: The authors have equal contributions.

Declaration of Support and Thanksgiving: No support is taken from any institution or organization.

Declaration of Conflict: There is no potential conflict of interest in the study.

Declaration of Ethics: For this study the approval of ethical committee no 05/17 dated 20.09.2024 was taken from the Ethical Committee, Ankara University.

KAYNAKÇA

- Akgün, A. C. (2024). Kültürel diplomasi bağlamında dijital göçebelerin Türkiye izlenimleri üzerine bir inceleme. *Erciyes İletişim Dergisi*, 11(2), 673-682. <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.1437918>
- Akın, M. Ş. (2021). Dijital göçebelik: Deneyim ve özgürlük. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 21(1), 41-52. <https://doi.org/10.30976/susead.799881>
- Arisoy, B. (2024). Digital nomadism and the tourism industry labor markets. *Worldwide Hospitality And Tourism Themes*, 16(3), 383-395. <https://doi.org/10.1108/WHATT-03-2024-0062>
- Arslan, E. (2024). From tourists to nomads: unveiling the transformative potential of digital nomads in travel and tourism. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 16(3), 269-281. <https://doi.org/10.1108/WHATT-03-2024-0046>
- Bauman, Z. (2013). *Liquid modernity*. John Wiley & Sons.
- Beaumont, J. (2019). *Digital nomads and sense of place: A case study of Lisbon*. <https://edepot.wur.nl/508347> adresinden 17 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Bozdoğan, M. ve Dağdelen, E. Ö. (2022). Seyahat, çalışma ve boş zamanın kesişiminde yeni bir grup: Dijital göçebeler. *İnsan Hareketliliği Uluslararası Dergisi*, 2(2), 270-297.
- Castells, M. (2011). *The rise of the network society*. John Wiley & Sons.
- Chevtava, E. (2021). Coworking and coliving: The attraction for digital nomad tourists. *Information and Communication Technologies in Tourism 2021: Proceedings of the ENTER 2021 eTourism Conference* (s. 202-209). Springer International Publishing.
- Chevtava, E. ve Denizci-Guillet, B. (2021). Digital nomads' lifestyles and coworkation. *Journal of Destination Marketing & Management*, 21, 100633. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2021.100633>
- Christiansen, R. A., John, J. O. I., Ihalaauw, J. J. O. I., Kriestian, A. N. ve Purwati, Y. S. E. (2023). Developing digital nomads as a new market segment and their role in the local digital ecosystem. *Journal of System and Management Sciences*, 13(2), 1-16. <https://doi.org/10.33168/JSMS.2023.0201>
- Cohen, S. A., Duncan, T. ve Thulemark, M. (2015). Lifestyle mobilities: The crossroads of travel, leisure and migration. *Mobilities*, 10(1), 155-172. <https://doi.org/10.1080/17450101.2013.826481>
- Cook, D. (2020). The freedom trap: Digital nomads and the use of disciplining practices to manage work/leisure boundaries. *Information Technology & Tourism*, 22, 355-390. <https://doi.org/10.1007/s40558-020-00172-4>
- Deniz, A. K. (2019). Dijital çağın hedonist çalışanları: Dijital göçebeler. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (5), 101-113. <https://doi.org/10.21733/ibad.603406>

- Ehn, K., Jorge, A. ve Marques-Pita, M. (2022). Digital nomads and the COVID-19 pandemic: Narratives about relocation in a time of lockdowns and reduced mobility. *Social Media + Society*, 8(1). <https://doi.org/10.1177/20563051221084958>
- Erkasap, A. ve Varışlı, B. (2024). Dijital göçebelik: Sosyolojik bir perspektif. *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(Özel Sayı), 204-221. <https://doi.org/10.52122/nisantasisbd.1548058>
- Fan, D. X. F., Buhalis, D. ve Lin, B. (2019). A tourist typology of online and face-to-face social contact: Destination immersion and tourism encapsulation/decapsulation. *Annals of Tourism Research*, 78, 102757, 1-16. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2019.102757>
- Farazi, S. (2024). *Global immigration index: Remote work and digital nomads*. E.Y. <https://www.ey.com/content/dam/ey-unified-site/ey-com/en-gl/insights/workforce/documents/ey-global-immigration-index-remote-work-and-digital-nomads-12-2024.pdf> adresinden 18 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Gede, I. G. K., Marhaeni, K. E., Putrana, I. W. ve Sanjiwani, I. G. A. M. (2021). A model of community-based development in digital nomad tourism in Intaran village Bali. *International Conference on Applied Science and Technology on Social Science (ICAST-SS 2020)* (s. 382-386). Atlantis Press.
- GİG-DER - Gayrimenkul Hizmet İhracatçıları Derneği (2024). <https://gigder.org.tr/> adresinden 16 Kasım 2024 tarihinde alınmıştır.
- GoTürkiye. (2020). *Dijital göçebe vizesi ön başvuru belgesi şartları*. <https://digitalnomads.goturkiye.com/tr/dijital-gocebe-vize-ve-kisa-donem-ikamet-icin-basvuru-sartlari> adresinden 17 Kasım 2024 tarihinde alınmıştır.
- Graham, M., Hjorth, I. ve Lehdonvirta, V. (2017). Digital labor and development: Impacts of global digital labor platforms and the gig economy on worker livelihoods. *Digit Econ Glob Margins*, 23(2), 135-162. <https://doi.org/10.1177/1024258916687250>
- Gupta, S., Jaiswal, R. ve Gupta, S. K. (2024). Digital nomads: A systematic literature review and future research agenda. *Tourism Review*, 1-19. <https://doi.org/10.1108/TR-12-2023-0869>
- Günsan, N. (2024). Çalışma hayatının yeni kavramları: Gig ekonomisi ve dijital göçebe. *Akademik Düşünce Dergisi*, (10), 122-134. <https://doi.org/10.53507/akademikdusunce.1479616>
- Hannonen, O., Quintana, T.A. ve Lehto, X.Y. (2023). A supplier side view of digital nomadism: the case of destination Gran Canaria. *Tourism Management*, 97. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2023.104744>
- Hensellek, S. ve Puchala, N. (2021). The emergence of the digital nomad: A review and analysis of the opportunities and risks of digital nomadism. M. Orel, O. Dvouletý, ve V. Ratten, (Ed.) *The flexible workplace. human resource management* içinde (s. 195-214). Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-62167-4_11
- VisaGuide. (2025). *Digital nomad index by VisaGuide*. <https://visaguide.world/digital-nomad-visa/digital-nomad-index/> adresinden 17 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Holleran, M. (2022). Pandemics and geoarbitrage: digital nomadism before and after COVID-19. *City*, 26(5/6), 831-847. <https://doi.org/10.1080/13604813.2022.2124713>
- Ioffe, A. (2025). *45 Digital nomad visa countries: A complete list*. Immigrant Invest. <https://immigrantinvest.com/blog/countries-digital-nomad-visa-en/> adresinden 16 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.

- IOM Denmak. (2023). *Digital nomad policies in the european context*. https://denmark.iom.int/sites/g/files/tmzbd11306/files/documents/TalentHub/overview.-digital-nomad-policies-in-the-european-context_clean.pdf adresinden 14 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- İli, N. D. (2023). Dijital göçebelerin Türkiye algısı. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 10(1), 30-56. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7783445>
- İnneci, A. (2023). Dijital çağın bir vergi sorunu: Dijital göçebelerin vergilendirilmesi. *Sayıştay Dergisi*, (129), 235-257. <https://doi.org/10.52836/sayistay.1274266>
- Jarrahı, M.H., Sawyer, S. ve Erickson, I. (2022). Digital assemblages, information infrastructures, and mobile knowledge work. *Journal of Information Technology*, 37(3), 230-249. <https://doi.org/10.1177/02683962211050943>
- Ji, Y., Kim, S. M. ve Kim, Y. (2024). A way to attract digital nomads to tourist destinations in the new normal era. *Sustainability*, 16(6), 2336. <https://doi.org/10.3390/su16062336>
- KC, H. ve Triandafyllidou, A. (2025). Digital nomadism and the emergence of digital nomad visas: What policy objectives do states aim to achieve? *International Migration Review*, 1-22. <https://doi.org/10.1177/01979183241306367>
- Kocaman, S. (2021). Nomadlist’de dijital göçebeler tarafından 2020’de en fazla tercih edilen destinasyonların destinasyon seçim kriterlerine göre kümelendirilmesi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 799-815. <https://doi.org/10.26677/tr1010.2021.739>
- Kocaman, S. (2022). Turizmde dijital göçebe araştırmaları: Sistematik literatür taraması. *Turizm Akademik Dergisi*, 9(2), 447-462.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2024). *Dijital göçebe ön başvuru platformu*. <https://diyarbakir.ktb.gov.tr/Eklenti/123726,dijital-gocebe-vizesi-on-basvuru-platformupdf.pdf?0> adresinden 17 Aralık 2024 tarihinde alınmıştır.
- Lacárcel, F. J. S. (2025). Digital technologies, sustainable lifestyle, and tourism: How digital nomads navigate global mobility?. *Sustainable Technology and Entrepreneurship*, 4(2), 100096. <https://doi.org/10.1016/j.stae.2025.100096>
- Lacarcel, F.J.S., Huete, R. and Zerva, K. (2024). Decoding digital nomad destination decisions through user-generated content. *Technological Forecasting and Social Change*, 200, 123098, <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2023.123098>
- Lindner, J. (2023). *Must-Know digital nomad statistics*. <https://gitnux.org/digital-nomad-statistics/> adresinden 15 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Lopes, P. (2024). *How digital nomads can transform tourism and the economy of Small Island developing states*. https://www.weforum.org/stories/2024/10/how-digital-nomads-can-transform-tourism-and-the-economy-of-small-island-developing-states/?gad_source=1&gclid=Cj0KCOjwkN--BhDkARIsAD_mnIrbgwNBY8Wv7P7FbJdpkSDfgpHfjxlbTj83ESYFtb53asM_ZXRPxIaAIWrEALw_wcB adresinden 17 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Mancinelli, F. (2020). Digital nomads: freedom, responsibility and the neoliberal order. *Information Technology & Tourism*, 22(3), 417-437, <https://doi.org/10.1007/s40558-020-00174-2>

- Methorst, J. J., Johnston, L. ve Collins, F. L. (2025). Digital nomads and coworking spaces' infrastructures: disruptions and repairs of place, bodies and labour during pandemic times. *Applied Mobilities*, 1–22. <https://doi.org/10.1080/23800127.2025.2466883>
- Nash, C., Jarrahi, M.H. ve Sutherland, W. (2021). Nomadic work and location independence: the role of space in shaping the work of digital nomads. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 3(22), 271-282. <https://doi.org/10.1002/hbe2.234>
- Nomadlist. (2024). *Best countries to live in*. <https://nomads.com/countries> adresinden 16 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- OECD. (2022). *Should OECD countries develop new digital nomad visas?*. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2022/07/should-oecd-countries-develop-new-digital-nomad-visas_4d283d33/4d425e15-en.pdf adresinden 15 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Orme, S. (2024). *A global immigration index for digital nomads and remote workers*. https://www.ey.com/en_gl/insights/workforce/a-global-immigration-index-for-digital-nomads-and-remote-workers adresinden 16 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Republic of Estonia. (2025). *E-residency*. <https://www.e-resident.gov.ee/> adresinden 17 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Richter, S. ve Richter, A. (2020). Digital nomads. *Business & Information Systems Engineering*, 62, 77-81. <https://doi.org/10.1007/s12599-019-00615-1>
- Sánchez-Vergara, J. I., Orel, M. ve Capdevila, I. (2023). Home office is the here and now.” Digital nomad visa systems and remote work-focused leisure policies. *World Leisure Journal*, 65(2), 236–255. <https://doi.org/10.1080/16078055.2023.2165142>
- Schwarz, S., Aufschnaiter, C. ve Hemetsberger, A. (2023). Social linking practices across physical distance: the material constitution of sociality. *Marketing Theory*, 23(2), 321-342. <https://doi.org/10.1177/14705931221137732>
- Shengenvisa.info. (2020). *Iceland introduces long-term visa for non-EU/EEA teleworkers*. <https://schengen.news/iceland-introduces-long-term-visa-for-non-eu-eea-teleworkers/> adresinden 16 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Taşdelen, H. (2023). Dijital göçebeler perspektifinden Türkiye imaj algısına yönelik nitel bir çalışma. *Selçuk İletişim*, 16(2), 293-322. <https://doi.org/10.18094/josc.1286057>
- The Digital Nomad Asia. (2025). *Digital nomad in Bali – An ultimate guide*. <https://www.thedigitalnomad.asia/inspiration/digital-nomads/digital-nomad-in-bali/> adresinden 17 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Thompson, B. (2019) The digital nomad lifestyle: (remote) work/leisure balance, privilege, and constructed community. *Int J Sociol Leis*, 2(1–2), 27–42. <https://doi.org/10.1007/s41978-018-00030-y>
- Urry, J. (2007). *Mobilities*. Polity.
- Vagena, A. (2021). Digital nomads and tourism industry. *Academia Letters*, 765, 1-6. <https://doi.org/10.20935/AL765>

- Vogl, T. ve Micek, G. (2023). Work-leisure concepts and tourism: studying the relationship between hybrid coworking spaces and the accommodation industry in peripheral areas of Germany. *World Leisure Journal*, 65(2), 276-298. <https://doi.org/10.1080/16078055.2023.2208081>
- von Zumbusch, J. S. H. ve Lalicic, L. (2020). The role of co-living spaces in digital nomads' well-being. *Information Technology & Tourism*, 22(3), 439-453. <https://doi.org/10.1007/s40558-020-00182-2>.
- Zhou, L., Buhalis, D., Fan, D.X., Ladkin, A. ve Lian, X. (2024). Attracting digital nomads: Smart destination strategies, innovation and competitiveness. *Journal of Destination Marketing & Management*, 31, 100850. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2023.100850>